

Извештај о јавној расправи о предлогу Плана праведне енергетске транзиције Републике Србије до 2030.године

Министарство рударства и енергетике је усвојило Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030.године са пројекцијама до 2050.године (удаљем тексту: ИНЕКП) у јулу 2024.године („Службени гласник РС“ број 70/2024). Садржај ИНЕКП је прописан Уредбом (ЕУ) 2018/1999. Сагласно овој Уредби, ИНЕКП треба да анализира аспект праведне транзиције и дефинише активности, мере и политике, на основу дефинисаног сценарија развоја до 2030.године представљеног у ИНЕКП. Имајући у виду да Република Србија сагласно усвојеним циљевима дефинисаним Интегрисаним националним енергетским и климатским планом Републике Србије за период до 2030.године са пројекцијама до 2050.године, треба да спроведе енергетску транзицију, неопходно је дефинисати и процес праведне транзиције. Из тог разлога је неопходно донети план праведне транзиције како би се спречиле негативне последице енергетске транзиције.

Аспект праведне транзиције је анализиран у оквиру посебног пројекта који је почео паралелно са процесом припреме ИНЕКП. Пројекат носи назив Студија Дијагностика праведне транзиције са Акционим планом, а финансиран је из средстава EBRD.

Пројекат је почео у октобру 2021.године.

Учесници у пројекту су представници:

- EBRD; Светска банка, УНДП;
- Министарства рударства и енергетике;
- Акционарско друштво Електропривреда Србије;
- АД Електроурежа Србије;
- ЈП ПЕУ Ресавица;
- Министарства заштите животне средине;
- Министарства привреде;
- Општине у подручјима у којима се налазе термоелектране, површински копови и рудници (Пожаревац, Лајковац, Обреновац, Уб, Свилајнац)
- Привредна комора Србије;
- Синдикати;
- Невладине организације које су изабране на основу расписаног Јавног позива;
- Министарство просвете
- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања;
- Национална служба за запошљавање.

Како пројекат односно Студија Дијагностика праведне транзиције: Србија треба да буду усаглашени са Интегрисаним националним енергетским и климатским планом РС до 2030.године са пројекцијама до 2050.године, и како је ИНЕКП усвојен у јулу 2024.године, није било могуће завршити пројекат. Након усвајања ИНЕКП, интензиван је рад на завршетку Студије са Акционим планом.

Припремљене су ревидиране верзије Студије и плана и представљене на састанку Радне групе одржаном 29.11.2024.године. На основу коментара чланова Радне групе ревидиран је предлог Плана праведне енергетске транзиције и припремљен за процес јавне расправе.

Имајући у виду законодавни и стратешки оквир, као и да се дефинисање политика које су кључни параметар за процес декарбонизације и аспект праведне транзиције очекује у наредном периоду, Република Србија је тек на почетку процеса декарбонизације односно енергетске транзиције. Сагласно томе План праведне енергетске транзиције представља увод у процес праведне енергетске транзиције и дефинише мере и активности које је потребно реализовати како би се успоставило управљање праведном транзицијом као и

припремне активности за спречавање негативних последица енергетске транзиције и подстицање развоја региона.

Представљена је анализа стања као илустративни пример, имајући у виду ограничења приказана у трећем поглављу а која су утицала на могућност детаљног анализирања социјалног, привредног и другог утицаја енергетске транзиције на процес праведне транзиције.

Анализа је везана само за процес затварања ТЕ Колубара А и ТЕ Морава, као најстаријих постројења. Доношењем Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавањем последица ЦБАМ и успостављањем политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника неопходно је урадити детаљну анализу целокупног процеса енергетске транзиције и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати.

Јавна расправа о Предлогу плана је реализована у периоду од 21. маја до 10. јуна 2025. године.

Учесници у јавној расправи о Предлогу плана били су представници државних органа и организација, јавних служби, синдиката, привредних субјеката, пословних удружења, међународних организација, организација цивилног друштва као и други заинтересовани учесници.

Програм јавне расправе о Предлогу плана је објављен на интернет страници Министарства рударства и енергетике www.mre.gov.rs и на Порталу „е-Консултације”, а достављен је и Секретаријату Енергетске заједнице, KfW, Европској Делегацији у Србији, АФД, Удружењу банака Србије, Народној банци Србије.

Јавна расправа о Предлогу плана је спроведена и у виду презентације и консултација на округлом столу који је одржан 9. јуна 2025. године у просторијама Привредне коморе Србије у Београду, у периоду од 13,00 до 16,00 часова. Јавној расправи у Привредној комори присуствовало је 41, а онлине 13 учесника.

Писане коментаре су доставили:

1. РЕРИ- Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину, Београд- 10 коментара,
2. БОШ- Београдска отворена школа- 23 коментара,
3. Колација за одрживо рударство 8 коментара,
4. Регионална Академија за развој демократије- 10 коментара,
5. Центар за високе економске студије-ЦЕВЕС- 1 коментар,
6. Мрежа организација за децу Србије МОДС- 4 коментара,
7. УНИЦЕФ- 1 коментар,
8. Унија послодаваца Србије-6 коментара,
9. Удружење Тихи луг, Велики Црљени,и ЦЕКОР,, заједно, -1 коментар
10. KfW- 1 коментар
11. Привредна комора Србије- 6 коментара
12. Министарство привреде- коментаре су доставили у тексту.
13. Министарство за рад, запошљавање борачка и социјална питања -8 коментара.
14. Јавно предузеће за подземну експлоатацију угља “Ресавица”

Поред тога Удружење које обухвата 18 организација цивилног друштва (Београдска отворена школа; Центар за истраживање јавних политика; Центар за унапређење животне средине, Београд; Центар за зелене политике; Друштво младих истраживача, Бор; Енергетска задруга Сунчани кровови, Перлез; Фондација БФПЕ за одговорно друштво, Београд; Грађански преокрет, Зрењанин; Министарство простора, Београд; Мрежа за демократски дијалог; Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину, Београд; Светска организација за природу, WWF Адриа; Удружење и Револуција, Ваљево; Удружење Краљевачки развојни центар, Краљево; Удружење Локални одговор, Ваљево; Удружење Нови пут, Краљево; Удружење Про.Ток21, Смедерево; Удружење Тим42, Лесковац, су објавили саопштење са 5 кључних коментара:

- Занемаривање јавности
- Правна неутемељеност
- Мере нису прецизне ни суштинске већ само *припремне*,
- Пола милиона евра за ажурирање недавно донетих аката министарства.
- Не постоји прецизан датум престанка производње ел.енергије из угља.

У саопштењу је закључено да је потребно да Министарство поново покрене поступак израде Плана у складу са стандардима Закона о планском систему и смерницама Енергетске заједнице за планирање процеса праведне транзиције.

На Јавној расправи одржаној 09.06.2025.године своје коментаре изнели су:

- Весна Терзић и Драган Симић, из Удружења Тихи Луг а везано а побољшање услова живота у Великим Црљенима,
- Христина Војводић из РЕРИ која је представила саопштење Удружења,
- Светлана Будимировић из Уније послодаваца, која је представила коментаре који су достављени и писаној форми и који се односе на терминологију,
- Милан Радовановић, представник синдиката Независност из Колубаре, који је говорио о значају Колубаре за регион и Србију.

Коментари који су достављени у писаној форми а у највећој мери од стране организација цивилног друштва, садрже коментаре сличне коментарима из саопштења Удружења, односно указују да нема адекватне анализе ефеката на основу затварања одређених термоелектрана те да у том смислу ово није валидан документ.

У току процеса јавних расправа, Министарство рударства и енергетике је одржало и радне консултације са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарством привреде, Министарством за државну управу и локалну самоуправу, Министарством просвете.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарство привреде су предложили мање корекције у документу у циљу унапређења и појашњења предложених активности. Министарство просвете и Министарство за државну управу и локалну самоуправу није имало примедби.

Чланови 8а и 8б Закона о енергетици као и Правилник о ближем садржају и смерницама за одређивање националних циљева интегрисаног националног енергетског и климатског плана, начину његове израде и извештавању о његовој реализацији представљају делимично транспоноване Уредбе о управљању ЕУ 2018/1999 којом је дефинисана израда Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије, а чији интегрални део треба да буде и праведна транзиција.

Документ представља увод у област праведне транзиције дефинисане у оквиру Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије („Службени гласник РС“ број 70/2024) и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године („Службени гласник РС“ број 94/2024).

У поглављу 3 Полазне основе за израду Плана праведне енергетске транзиције су образложене околности и основне информације које су утицале на израду документа. Документ садржи оперативне смернице с обзиром да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. То значи да када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning.

Неовисно о томе неопходно је да би се успоставио процес, успоставити релевантни законодавни, институционални, стратешки и финансијски механизми како би се омогућило адекватно и транспарентно спровођење процеса уз учешће свих релевантних заинтересованих страна.

Имајући у виду коментаре и наведено коригован је назив документа у План праведне енергетске транзиције Републике Србије до 2030.године а правни основ је члан 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон.

Министарство је сачинило Извештај о одржаној јавној расправи и представило га на састанку Рдане групе одржаном 20.06.2025. године као и ревидиран документ План праведне енергетске транзиције сагласно прихваћеним коментарима. Извештај о јавној расправи је објављен на сајту министарства и сајту еКонсултације.

У наставку је преглед достављених коментара и одговора.

Привредна комора Србије			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
1.	Страница 10, у реченици „Због тога би за наведене руднике свакако требало размотрити пројекте којима би се утврдио могући утицај на запослене у ЈП ПЕУ Ресавица, на социо-економски развој општина Жагубица (рудник Јасеновац), Бољевац (рудник Боговина), Алексинац (рудник Алексинац) као и на процес праведне енергетске транзиције.“ Допунити са осталим рудницима по придајућим општинама.	После речи (рудник Алексинац) додати: ..., Рашка (Ибарски рудници), Деспотовац (рудник Рембас), Сјеница (рудник Штаваљ), Сокобања (рудник Соко), Зајечар (рудници Вршка Чука и Лубница), затим рудника са подводном експлоатацијом Ковин, општина Ковин,	Не прихвата се. Предлог плана у поглављу 4 разматра анализу стања искључиво као илустративни пример у оквиру којег су наведена само три рудника ЈП ПЕУ Ресавица због тога што се ради о рудницима који су пред исцрпљењем резерви угља. Свакако ће као што је и наведено да ће након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати.
2.	Страница 10, Табела 2: Ресавица - Рембас рудник угља Иновирати број запослених.	Табелу допунити са подацима о броју запослених са релевантним подацима за последњу доступну години и ускладити са годином на коју се реферише број радника у површинским коповима ЕПС ад.	Поглавље 4 представља анализу стања искључиво као илустративни пример. Након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати.
3.	Страница 14, Табела 14: Кратак преглед свих најважнијих заинтересованих страна-Допунити листу заинтересованих страна.	Поред постојећих, додати: Привредна комора Србије (ПКС), Стална конференција градова и општина (СКГО), Друштво термичара, релевантне НВО, као и Министарство привреде.	Допуњено
4.	Страница 16, Табела 8: Алтернативе за рехабилитовано рударско земљиште Терминолошка усклађеност.Ускладити термин „Рестаурација“.	Заменити израз „енергетских усева“ са „енергетски засади“. Заменити са „санација и рекултивација простора“, у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима. Исти принцип	Кориговано

		применити и у Табели 10.	
5.	Нацрт није узео у обзир све релевантне аспекте	Потребно је додатно размотрити допринос рудника у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица на одрживо пословање локалне привреде, као и утицај затварања ових рудника на економију, образовање и демографију јединица локалне самоуправе. Уврстити ПКС као заинтересовану страну и асоцијацију привреде у припрему и реализацију програма стручног обарзовања радника у угроженим делтностима праведне транзиције.	Кориговано. Ово је већ укључено у Предлог плана кроз активности: - Локални планови развоја - Мастер план за руднике угља у циљу могућности пренамене њихове делатности ради отварања нових радних места Сагласно коментару активност везано за Мастер план је допуњена тако да гласи: Мастер план за руднике угља у циљу <i>потенцијалне</i> пренамене њихове делатности ради отварања нових радних места и <i>сагледавање</i> утицаја на локалну привреду, образовање и демографију. Привредна комора Србије је укључена као релевантан учесник у радним телима у реализацији у табели 14. У табелама 10 и 11 додата је Привредна комора Србије за активности број 5,9 и10.
6.	Институционална подршка Привредне коморе Србије акционом плану	Уврстити ПКС као заинтересовану страну и асоцијацију привреде у припрему и реализацију програма стручног обарзовања радника у угроженим делтностима праведне транзиције.	Кориговано. Привредна комора Србије је укључена као релевантан учесник у радним телима у реализацији у табели 14. У табелама 10 и 11 додата је Привредна комора Србије за активности број 5,9 и10.
Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
1.	У тачки 6.3. Акциони план – краткорочне активности на локалном нивоу (Група А) Табела 11: Акциони план – Краткорочне активности на локалном нивоу, сматрамо да је предмет акције 9 , потребно изменити у потпуности тако да гласи: „Израда Анализе структуре запослених	Активности планиране у тачки 6.3. – <i>краткорочне активности на локалном нивоу</i> , где је предвиђена исплата минималне новчане накнаде, посебно се указује да остваривања права на новчану накнаду за случај незапослености прописано је одредбама Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Сл.	Кориговано

	(потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада“; Временски оквир: „12 месеци (након усвајања Плана декарбонизације ЕПС који садржи неопходне параметре за израду Анализе)“. Одговорна заинтересована страна: Министарство рударства и енергетике, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Национална служба за запошљавање, Привредна комора Србије, Унија послодаваца Србије, јединице локалне самоуправе, ЕПС; Процена трошкова: Није могуће дати процену трошкова, с обзиром да је иста условљена обимом и динамиком смањења, односно напуштања производње енергије засноване на угљу, утврђене Планом ЕПС; Извори финансирања: Међународне финансијске институције, међународни донатори, редовна буџетска средства; Подручје: Регионални и локални ниво, у складу са Планом ЕПС; Циљна група: Запослени у ЕПС, потенцијални вишкови запослених у области производње енергије засноване на угљу и послодавци на локалном нивоу који исказују потребу за запошљавањем; Кључни показатељи: Израђена Анализа; Ефекат и приоритет: Расположиви актуелни подаци и информације који представљају полазну основу за дефинисање мера из тачке 10. Висок приоритет	гласник РС“, бр, 36/09...49/21), тако да предложена накнада нема утемељење у позитивном законодавству Републике Србије, нити су за те сврхе обезбеђена средства у буџету Републике. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања указује предлагачу да је надлежност овог министарства да својим стратешким и законодавним оквиром дефинише мере активне политике запошљавања које спроводи Национална служба за запошљавање. То, заправо значи да дефинисање мера активне политике не може бити у надлежности другог органа, организације или институције Следствено напред наведеном, предложено је да се активности под редним бројем 9. и 10. из Табеле 11. Акционог плана бришу и унесу нове активности које гласе: - Израда анализе структуре запослених (потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада - Дефинисање мера за реинтеграцију на тржиште рада вишкова запослених (на основу налаза Анализе).	
2.	Сматрамо да је предмет акције 10. потребно изменити односно брисати и уместо тога предлаже се следећа активност: Дефинисање мера за реинтеграцију на тржиште рада вишкова запослених (на основу налаза Анализе из тачке 9.); Временски оквир: 24 месеца од завршетка Анализе из тачке 9. Одговорна заинтересована страна:	Будући да је у претходном предмету акције 9 наведена обавеза израде анализе, сматрамо да није потребно исто наводити и у предмету акције 10. Такође, претходно дат коментар може се сходно применити и на предмет акције 10	Кориговано

	Министарство рударства и енергетике, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство просвете, Национална служба за запошљавање, социјални партнери; Процена трошкова: Није могуће дати процену трошкова, с обзиром да је иста условљена налазима Анализе из тачке 9; Извори финансирања: Редовна буџетска средства, донаторска средства; Подручје: Регионални и локални ниво, у складу са Планом ЕПС; Циљна група: Запослени у ЕПС, потенцијални вишкови запослених у области производње енергије засноване на угљу који су исказали интересовање за подршком у процесу реинтеграције на тржиште рада и послодавци на локалном нивоу који имају потребу за запошљавањем; Кључни показатељ учинка: Број вишкова запослених из система ЕПС којима је унапређена запошљивост, подржано запошљавање код другог послодавца или покретање сопственог посла; Ефекти и приоритет: Превенција пасивизације на тржишту рада, дугорочне незапослености и зависности из система социјалне заштите кроз благовремену и одрживу реинтеграцију на тржиште рада		
3.	У тачки 6.5. Динамика активности, у Табели 13: Време примене акционог плана, предлаже се да у предмету акције уместо речи: Истраживање специфичних краткорочних мера за посебне категорије погођених запослених док не буду доступна нова радна места треба да се наведу речи: „Израда Анализе структуре запослених (потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада“; Датум почетка: 1/1/2027 Датум завршетка: 1/1/2028	Поступање Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у великој мери зависи од дубинске анализе о потребама послодаваца за одређеним профилима радника у местима које ће бити посебно погођена затварањем рудника, као и анализе запослених који ће остати без посла у процесу зелене транзиције, податке о запосленима и њиховим садашњим нивоима квалификација и вештинама које поседују, а све у циљу њихове припреме за исказане потребе послодаваца, како не би дошли у ситуацију да се лица обучавају за послове за које нема интересовања на тржишту рада.	Кориговано

4.	У тачки 6.5. Динамика активности, у Табели 13: Време примене акционог плана, предлаже се да у предмету акције уместо речи: Анализа потребних преквалификација / усавршавања запослених у локалним предузећима која пролазе кроз економску диверзификацију / трансформацију треба да се наведу речи: „Дефинисање мера за реинтеграцију на тржиште рада вишкова запослених, на основу налаза Анализе структуре запослених (потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада“. Датум почетка: 1/1/2028 Датум завршетка: 1/1/2030	Коментари дати у претходним тачкама једнако се односе на предложену активност.	Кориговано
5.	У Табели 16: Резиме Табела финансијских потреба по предмету активности – краткорочне активности на локалном нивоу, предлаже се да се колона 9. измени тако да гласи: „Израда Анализе структуре запослених (потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада“ Процењени трошкови: Податак о процењеним трошковима није расположив, с обзиром да је исти условљен обимом и динамиком смањења, односно напуштања производње енергије засноване на угљу, утврђене Планом ЕПС; Потенцијални извор финансирања: Међународне финансијске институције, међународни донатори, редовна буџетска средства.	Коментари дати у претходним тачкама једнако се односе на предложену активност	Кориговано
6.	У Табели 16: Резиме Табела финансијских потреба по предмету активности – краткорочне активности на локалном нивоу, предлаже се да се колона 10. измени тако да гласи: „Дефинисање мера за реинтеграцију на тржиште рада вишкова запослених, на основу налаза Анализе структуре запослених (потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада“; Процењени трошкови: Податак о процењеним трошковима није расположив с обзиром да је исти условљен налазима Анализе из тачке 9; Потенцијални извор финансирања: Редовна буџетска средства, донаторска средства.	Коментари дати у претходним тачкама једнако се односе на предложену активност	Кориговано

7.	У Табели 17: КПИ до 2030, приступ надзору и ублажавање ризика – краткорочне активности на локалном нивоу, предлажемо да уместо речи: Краткорочне специфичне мере за посебне категорије погођених запослених док не буду доступна нова радна места, треба да се наведу речи: „Израда Анализе структуре запослених (потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада“; Предлаже се да уместо речи: Бенефицирани доходи за запослене, треба да се наведу речи: „Израђени прегледи структуре запослених (потенцијалних вишкова) по карактеристикама од значаја за реинтеграцију на тржиште рада“; „Израђени прегледи потреба за запошљавањем послодаваца на локалном ниво“; Предлаже се да уместо речи: Обезбеђена заштита животног стандарда радницима у прелазној фази, треба да се наведу речи: „Израђена анализа“. Предлаже се да уместо речи: Стварање краткорочне сигурносне мреже за бивше раднике у енергетском сектору Одржавање локалних прихода и радних места Обезбеђена територијална кохезија, треба да се наведу речи: „Расположиви актуелни подаци и информације о карактеристикама запослених у ЕПС (потенцијалним вишковима) од важности за реинтеграцију на тржиште рада“; Предлаже се да уместо речи: Месечне исплате за 1.500 радника који испуњавају услове/ извештаји агенције за финансирање, треба да се наведу речи: „Дефинисања мера за реинтеграцију на тржиште рада вишкова запослених заснива се на налазима Анализе“.	Коментари дати у претходним тачкама једнако се односе на предложену активност	Кориговано
8.	У Табели 17: КПИ до 2030, приступ надзору и ублажавање ризика – краткорочне активности на локалном нивоу, предлаже се да уместо речи: Анализа потребних преквалификација/ усавршавања запослених у локалним предузећима која пролазе кроз економску диверзификацију/ трансформацију, треба да се наведу речи: „Дефинисање мера за	Коментари дати у претходним тачкама једнако се односе на предложену активност	Кориговано

	реинтеграцију на тржиште рада вишкова запослених, на основу налаза Анализе структуре запослених (потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада“; Предлаже се да уместо речи: Планови обуке, Програми обуке, Број запослених који треба да похађају програме обуке, треба да се наведу речи: „Дефинисане мере из система додатног образовања и обуке и система подршке запошљавању и samozapošljavanju које могу да користе вишкови запослених из система ЕПС“; Предлаже се да уместо речи: Вештине радне снаге усклађене су са потребама предузећа која функционишу у диверзификованој локалној економији, треба да се наведу речи: „Број вишкова запослених из система ЕПС којима је унапређена запошљивост, подржано запошљавање код другог послодавца или покретање сопственог посла“; Предлаже се да уместо речи: Одржавање локалних радних места Обезбеђена територијална кохезија, треба да се наведу речи: „Превенција пасивизације на тржишту рада, дугорочне незапослености и зависности из система социјалне заштите кроз благовремену и одрживу реинтеграцију на тржиште рада“. Предлаже се да уместо речи: Дефинисани планови и програми преквалификације и усавршавања / извештаји Националне службе за запошљавање, треба да се наведу речи: „Мере за реинтеграцију на тржиште рада вишкова запослених из система ЕПС су расположиве“.		
Београдска отворена школа у сарадњи са CEE Bankwatch Network			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
1.	Документ садржи неодређене и непрецизне формулације, не испуњава стандарде за израду акционог плана и није ускладу са члановима 18 и 19	На јавној презентацији Акционог плана речено је да “... <i>документ даје само илустративне примере за неке од потенцијално погођених</i>	Кориговано.

	Закона о планском систему ("Сл. гласник РС", бр. 30/2018)	<i>региона, док ће се детаљна разрада и идентификација приоритетних територија и циљаних мера вршити кроз рад новоформираних тела, првенствено након усвајања плана декарбонизације ЕПС-а."</i> Акциони план је документ највишег нивоа детаљности, који треба да да прецизне мере и активности а не илустративне примере. Задатак државе је да у документима јавне политике дефинише циљеве и правац деловања у области праведне енергетске транзиције и да се на основу тих постављених циљева даље развијају документи нижег нивоа што би у овом случају били планови декарбонизације енергетских постројења. Акциони план треба изменити тако да буде усклађен са чланом 19 Закона о планском систему којим је дефинисана садржина акционих планова.	Документ представља увод у област праведне транзиције дефинисане у оквиру Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије („Службени гласник РС“ број 70/2024) и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године („Службени гласник РС“ број 94/2024). Тема документа нису планови декарбонизације енергетских постројења већ успостављање процеса праведне енергетске транзиције у циљу адекватног сагледавања социјалних, економских и других последица које настају услед процеса енергетске транзиције како би се дефинисале и реализовале политике и мере у циљу спречавања негативних последица и обезбеђења привредног развоја . У поглављу 3 Полазне основе за израду плана праведне енергетске транзиције су образложене околности и основне информације које су утицале на израду документа. Предлог плана је документ који садржи оперативне смернице с обзиром да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. То значи да када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning. Неовисно о томе неопходно је да би се успоставио процес, успоставити релевантни законодавни, институционални, стратешки и финансијски механизми како би се омогућило адекватно и транспарентно спровођење процеса уз учешће свих релевантних заинтересованих страна. Имајући у виду коментар и наведено коригован је назив документа у План праведне енергетске транзиције Републике Србије до 2030.године а правни основ је члан 43. став 3. Закона о Влади („Службени
--	--	---	---

			гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон).
2.	Остаје нејасно како је, упркос трогодишњем раду на изради Дијагностике праведне транзиције, као и Акционог плана, изостала детаљна анализа и подаци о броју укупно угрожених радних места у Србији због процеса енергетске транзиције. Акциони план не би смео да буде увод у успостављање процеса праведне транзиције, већ би требало да садржи конкретне и ефектне мере на основу претходно прикупљених података.	У презентацији направљеној поводом јавне расправе о Акционом плану за праведну транзицију, представљеној 9. јуна 2025.године у Привредној комори у Београду, наводи се како се...”Акциони план дефинише као увод у успостављање процеса праведне транзиције јер не садржи детаљне анализе и податке о броју укупно угрожених радних места у Србији због процеса енергетске транзиције”. Међутим, документа која су израђена у претходном процесу спровођења пројекта “Дијагностика праведне транзиције”, говоре супротно. Представници Београдске отворене школе, као чланице Радне групе у оквиру овог пројекта, у октобру 2022. Године добили су приступ нацрту документа “Дијагностика праведне транзиције”, као и пратећем документу који садржи аналитичку основу, који је назван “1.1 Just Transition Diagnostics Draft Final Report v2 Apppendix 22.09.2022_SR”. У оквиру овог документа, налази се детаљан попис радних места - броја запослених у рудницима угља (Прилог Д), број запослених у термоелектранама (Прилог Ф - преглед термоелектрана), као и детаљан преглед утицаја декарбонизације на запошљавање на погођеним територијама (Прилог Г). У ова документа већ тада су биле интегрисане пројекције зависно од сценарија у тада радној верзији ИНЕКПа. Наредни прилог у горепоменутом документу (Прилог Х), даје детаљан број запослених у ЕПСу по општинама. Прилози И и Ј дају преглед опадања и трансформације привредних активности, односно детаљну анализу опадајућих и трансформишућих економских активности. Сам документ “Дијагностика праведне транзиције” садржи додатне елаборације аналитике из претходних докумената као и податке о броју директно и индиректно	Не прихвата се. У поглављу 3 Полазне основе за израду плана праведне енергетске транзиције су образложене околности и основне информације које су утицале на израду документа и наведено је да сагласно томе План праведне енергетске транзиције представља увод у процес праведне енергетске транзиције и дефинише мере и активности које је потребно реализовати како би се успоставило управљање праведном транзицијом као и припремне активности за спречавање негативних последица енергетске транзиције и подстицање развоја региона. Садржај документа се мењао у процесу рада сагласно анализама и процесу израде спроведених Интегрисаног националног енергетског и климатског плана и Стратегије развоја енергетике тако да је документ усклађен са политикама дефинисаним у наведеним усвојеним стратешким документима. Процес израде наведених докумената је трајао од 2021.године до 2024.године и у овом периоду је анализиран велики број сценарија и више пута ревидиран садржај стратешких докумената а што је познато члановима Радне групе укљученим у овај процес а међу којим је и БОШ као и јавности кроз процес јавних расправа. Све је објашњено у поглављу 3 Полазне основе за израду плана праведне транзиције. У Стратегији развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године наведено је следеће: - У поглављу 7.1.1.1. Термоелектране на угаљ: Међутим, императив је сигурност снабдевања, па ће динамика рада термоелектрана зависити пре свега од енергетске безбедности, како она ни у једном тренутку не би била угрожена. Рад термоелектрана биће прилагођен тренутним потребама за електричном енергијом. То значи да ће неки блокови радити максимално у складу са својим перформансама, док ће један број њих радити са смањеном снагом или, у каснијем периоду, бити у статусу резерве.

		угрожених радних места, у складу са Сценариом С ИНЕКПа. Узевши у обзир детаљну аналитичку основу, која је у претходном трогодишњем периоду израђена и била је доступна и члановима Радне групе, остаје нејасно зашто се на крају излази са документом неадекватне амбиције, који би тек требало да буде полазна основа, будући да, како је наведено, “не садржи детаљне анализе и податке о броју укупно угрожених радних места у Србији због процеса енергетске транзиције”.	- У поглављу 11 Праведна енергетска транзиције: С обзиром да успостављање функционалног фонда захтева време, неопходно је што раније започети припремне активности које укључују законодавне промене, увођење потребних промена у секторима као што су образовање, туризам и пољопривреда, планирање економског развоја погођених општина/региона на алтернативни начин и отворено информисање заинтересованих страна на терену о променама које ће доћи у наредних неколико деценија како би се на време припремили за промене.
--	--	---	---

3.	Документ ускладити са активностима предвиђеним у Реформској агенди Србије.	Раније усвојеном Реформском агендом Републике Србије препозната је потреба и значај спровођења праведне енергетске транзиције и превиђено је усвајање акционог плана којим ће бити дефинисане регулаторне, социјалне, образовне, финансијске и друге мере за успостављање и спровођење процеса праведне енергетске транзиције. Акциони план који је представљен јавности не даје одговор на ова питања и не садржи одговарајуће мере за развој нових знања и вештина, отварање нових радних места и нових привредних грана у погођеним регионима. Акциони план не пружа информације о конкретним активностима које ће се споводити у циљу преквалификације или доквалификације радне снаге, нити пружа преглед кључних образовних ни социјалних карактеристика погођених региона угља, пре свега Лазареваца и Костолца. Реформском агендом је превиђено је се до децембра 2025. године, уз финансијску подршку Европске уније, успостави Фонд за праведну транзицију у Републици Србији. Таква мера није прописана тренутном верзијом документа.	Не прихвата се. Документ је усклађен са Реформском агендом : Реформа 7.1.3. Спровођење плана за праведну транзицију Спровођење ове реформе мериће се у следећим корацима: 1. Успостављање процеса управљања праведном транзицијом у складу са усвојеним планом за праведну транзицију и Фондом за праведну транзицију енергетску у Републици Србији, који је успостављен уз финансијску подршку Европске уније (преко Инструмента за реформе и раст (RGF)) и потенцијално других донатора.
4.	Ускладити називе докумената.	У оквиру поглавља 7, на страни 30 наведено је: <i>Успоставити међуминистарски владин комитет у оквиру канцеларије премијера за координацију, спровођење и праћење свих активности потребних за спровођење Стратегије праведне транзиције.</i> Није јасно о којој стратегији је реч? Уколико је лапсус, исправити.	Кориговано тако да гласи: <i>Успоставити међуминистарски владин комитет за координацију, спровођење и праћење свих активности потребних за спровођење праведне транзиције.</i>
5.	Обезбедити додатне информације за спровођење активности Поправљање привредне инфраструктуре у постојећим индустријским парковима	У документу нису наведени јасни критеријуми и смернице на основу којих ће се радити диверзификација локалне привреде на основу којих параметара ће бити рађена поправка индустријских паркова?	Представљена је активност као смерница за реализацију детаљних анализа постојећих индустријских паркова и могућности њиховог унапређења. Тек на основу добијања резултата ових анализа је могуће предложити локални привредни развој. Унапређење

			пословне инфраструктуре у постојећим индустријским парковима ће пружити подршку општинама које се сматрају најугроженијим. за унапређење услуга и објеката који се нуде у циљу привлачења нових пословних јединица, покривајући углавном улагања у инфраструктуру, мреже и објекте у индустрији паркови одабраних општина који се сматрају најугроженијим. Приоритет ће бити дат финансирању инвестиција које ће унапредити понуђене услуге и објекте, кроз озелењавање и дигитализацију индустријских паркова. Пре било какве финансијске подршке општинама, урадиће се процена потреба и студије исплативости за сваки индустријски парк, као и студије о процени утицаја на животну средину.
6.	Рedefинисати наведене показатеље успеха.	Као кључни показатељ успеха за активност <i>Национални стратешки план за зелене вештине</i> наведени су Штампани материјали, аудио-визуелни медији, интернет и друштвене мреже. Треба променити показатељ успеха. Није прихватљиво да се успех националног плана за зелене вештине процењује кроз штампане материјале и друштвене мреже. Пре свега треба додатно појаснити сврху и садржај овог плана и на основу тога одредити прецизније индикаторе успеха.	Кориговни су показатељи учинка тако да гласе: - Програми образовања и обуке за научнике и младе људе који нису запослени, нису на школовању, нити су на обуци (NEET) са фокусом на најсавременије технологије - Центар компетенција за зелене вештине - Надоградња техничке школе/центра за стручно оспособљавање у складу са потребама тржишта (израда и имплементација нових наставних планова и програма - Прилагођени програми за преквалификацију и усавршавање запослених у производним областима у складу са потражњом. - Унапређење пружања информација о расположивим и пројектованим потребама за послом (усклађивање

			понуде радних места и потражње за радним местима) Дигитална друштвена мрежа за повезивање радне снаге са екосистемом индустрије и пружаоцима обуке
7.	Планови декарбонизације свих постројења.	На страни 7 документа треба довршити реченицу. Тренутно је наведено <i>“План декарбонизације односно повлачење из рада термоелектрана као и транзициони план за поједине руднике оквиру ЈП ПЕУ Ресавица биће дефинисан у наредном.”</i> Током јавне презентације 9. јуна речено је да се израђују планови декарбонизације за сва постројења. Требало би прецизирати за која постројења се раде планови и који су рокови за њихову израду.	Допуњена реченица. У документу је наведено да се ради план декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д.
8.	Ажурирати табелу заинтересованих страна.	На страни 14 документа, приказана је <i>“Табела 14: Кратак преглед свих најважнијих заинтересованих странки”</i> Претпоставка је да се ради о табели на којој би требало да буду мапиране заинтересоване стране (не странке) у процесу енергетске транзиције. Табелу треба допунити тако и да обухвата Министарство просвете и Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Такође, треба прецизирати улогу у процесу транзиције за сваку заинтересовану страну. Тренутно нису наведене улоге већ само опис институције. На пример, за јединице локалне самоуправе наведено је <i>“Рда рудника утиче на социјалну и привредну ситуацију на територији локане самоуправе којој рудник припада.”</i> Ово објашњење не одговара на питање која је улога ЈЛС. Потребно је прецизирати овлашћења и надлежности локалне самоуправе.	Допуњено са релевантним институцијама.
9.	Прецизирати одговорност и надлежност у погледу извештавања о спровођењу мера које су дефинисане Акционим планом.	У поглављу 7 наведено је: <i>Основати Јединицу за праведну транзицију у оквиру Министарства рударства и енергетике,... Јединица</i>	У поглављу 7.1. Структура управљања праведном транзицијом, наведена су тела за координацију и мониторинг, док су у поглављу 7.3 Кључни показатељи учинка,

		<i>треба да прати, евалуира и извештава међуминистарски комитет Владе о процесу имплементације и помаже у отклањању препрека у имплементацији.</i> Потребно је дефинисати прецизне рокове и динамику за извештавање о реализацији Акционог плана и учинити извештаје јавно доступним.	наведени индикатори. Рокови и динамика извештавања прописале се кроз измену закона.
10.	Додатно прецизирати акцију 13. Локални планови развоја.	Није јасно на основу којих параметара је направљена процена од 560 хиљада евра за ову активност. Ако се она односи на израду локалних планова развоја у пет приоритетних средина (Лазаревац, Обреновац, Костолац, Пожаревац и Деспотовац) трошкови по једном плану прелазе 100 хиљада евра. Осим тога, Пожаревац има недавно усвојен Локални план развоја за период 2023-2030. у коме се не помиње праведна транзиција па се поставља питање оправданости овакве мере будући да је актуелни план тек недавно усвојен и да је израђен уз подршку ЕУ. Као кључни показатељ успеха за ову активност наведен је <i>Број активности у оквиру три стуба идентификована унутар сваког плана-</i> Прецизирати на која “три стуба” се мисли.	Није прихваћено. Представљена активност је образложена у документацији достављеној Радној групи у новембру 2025.године. У образложењу се наводи да се предложена средства односе на 7 студија од приближно 90 радних дана у износу од 80.000,00 евра по студији.
11.	Одустати од Акције 11 Планови за прерасподелу радника унутар компанија у ланцу вредности производње енергије из угља.	Прерасподела радне снаге унутар компанија које чине ланац вредности у производњи енергије из угља не може се сматрати одрживом транзиционом мером, већ напротив, носи опасност да продужи зависност од угља.	Није прихваћено. Праведна енергетска транзиција је процес који се не завршава 2030.године а сагласно томе је и дефинисана мера.
12.	Страна 8, део 4 Анализа у овом документу обухвата само затварање термоелектране Колубара А и Морава као најстаријих постројења, иако је већ припремљен дијагностички документ који даје много детаљнију процену целог процеса.	Имајући у виду да је анализа већ урађена, она би требало да буде укључена у овај Акциони план, чак и као визија за будућност. То ће омогућити свим актерима, нарочито оним ван државних структура, да планирају у складу са тим, уместо да буду држани у незнању и да буду изненађени затварањем постројења у блиској будућности. Иако је јасно да ће актери који разумеју енергетску	Није прихваћено. Анализа је наведена као илустративни пример јер је у поглављу 3 образложено да није донет План декарбонизације Електропривреде Србије а да самим тим није могуће дефинисати број угрожених радних места.

		политику бити спремни за промене, најпогођенији и најрањивији – грађани који су директно погођени – биће неизбежно затечени било чим што није јасно наведено у овом документу и транспарентно комуницирано са јавношћу.	Имајући у виду комплексност праведне енергетске транзиције као и да је реч о дуготрајном процесу, документ је управо из тих разлога дефинисан као увод у процес праведне енергетске транзиције и отварање дијалога и подизање свести са погођеним заинтересованим странама. У документу је као једна од активности дефинисано: Циљане активности подизања свести за све заинтересоване стране/циљне групе идентификоване у Плану ангажовања заинтересованих страна. Документом ће се омогућити да све релевантне заинтересоване стране учествују у даљем дефинисању и спровођењу политика и мера праведне енергетске транзиције.
13.	Страна 9, део 4.2 Наводи се да се већина лигнита произведеног у рудницама који су део ПЕУ Ресавица користи за потребе ТЕ Никола Тесла А и Б и ТЕ Морава. Оно што овде није поменуто, а што је СЕЕ Bankwatch потврдио током посете терену у новембру 2024. године, јесте да рудник Лубница ради искључиво ради производње лигнита за грејање домаћинства у Зајечару, што доводи до екстремног загађења ваздуха у том граду, иако Зајечар има систем даљинског грејања који се не користи. Предлажемо да се ова чињеница узме у обзир у овом Плану праведне транзиције како би се предвиделе мере за брзу транзицију радника из рудника Лубница и обезбедило боље стање квалитета ваздуха за грађане Зајечара.	Иако затварање рудника Ресавице није предвиђено ниједним стратешким документом, то не спречава овај План праведне транзиције да предвиди и осмисли мере за њихово затварање. Чак би и пилот пројекти који се помињу на страни 12 требало да буду већ у овом документу што детаљније разрађени, како би динамичан процес поменут у делу 1.3 заиста био представљен, а мере наведене на страни 5, које се односе на „Праведну транзицију“, правовремено и свеобухватно осмишљене.	Није прихваћено јер је у документу наведено да је анализа стања илустративни пример и да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. У документу је наведено да ће транзициони план за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица бити дефинисан у наредном периоду.

14.	Страна 11 део 4.3 Број запослених наведени у овом поглављу су тешки за праћење. Наведени подаци се односе на различите године, различите изворе и нема доследности између бројева у тексту на странама 12 и 13 и бројева у табелама 3 и 4. Предлажемо да се направи јасна табела са поузданим подацима и наведеним лако проверљивим извором, који ће се користити као полазна основа, јер је тренутно немогуће разумети који је полазни број радника који ће бити погођени.	Осим броја запослених у ПЕУ Ресавица, који је доследан и за који је јасно наведен и проверљив извор, није јасно који је извор за број запослених који износи 25.288 — једино је јасно да се односи на 2023. годину. Такође није јасно да ли су бројеви наведени у последња два пасуса на страни 13 укључени у број од 25.288 или су додатни у односу на тај број. Осим тога, бројеви у табелама 3 и 4 и бројеви у последња два пасуса односе се на различите године (2023. и 2021. годину).	Није прихваћено. У документу је наведено да је реч о илустративним примерима и да ће детаљне прецизне анализе тек да се раде. У том смислу наведени подаци се не могу користити за доношење закључака или одлука.
15.	Страна 14, део 4.5 Број нових радних места створених у оквиру транзиције ка зеленој економији узима у обзир само капацитете из обновљивих извора енергије. Међутим, транзиција ће такође захтевати значајан рад на унапређењу дистрибутивне и преносне мреже, као и развој нових сектора. Ако већ постоје подаци за друге секторе који ће бити део зелене транзиције, предлажемо да се и они наведу овде, поред већ наведених 6.105 радних места. Уколико ти подаци тренутно нису доступни, предлажемо да се овде наведе потреба за њиховим израчунавањем, како би се будућа истраживања усмерила и на утврђивање тих бројева.	Број радних места у оквиру зелене транзиције делује сувише мали у односу на постојеће могућности. Иако је донекле разумљиво да ти подаци тренутно нису наведени, имајући у виду да овај документ потиче из енергетског сектора, ова јавна расправа треба да се искористи као прилика за консултације са свим другим релевантним секторима, укључујући туризам, сектор социјалне заштите и друге потенцијално релевантне секторе, како би се приступ из дела 1.3 овог документа заиста спровео у пракси, а не остао само декларативно наведен.	Није прихваћено јер је већ укључено у документ. У документу је наведено да је анализа стања илустративни пример и да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. Осим тога из предложених активности се види да се свакако не мисли само на радна места у области ОИЕ: -активност број 8 „Израда Анализе структуре запослених (потенцијалних вишкова) и потреба за запошљавањем на локалном тржишту рада“; - Активност број 9: Истраживање мера за реинтеграцију на тржиште рада вишкова

			запослених (на основу налаза Анализе из тачке 8.); - Активност број 10: Планови за прераспodelу радника унутар компанија у ланцу вредности производње енергије из угља - Активност број 11: <i>потенцијалне</i> пренамене њихове делатности ради отварања нових радних места и <i>сагледавање</i> утицаја на локалну привреду, образовање и демографију - Активност број 13: Програм за подстицај предузетништву и samozapoшљавању.
16.	Страна 15, део 5 Циљеви Плана праведне транзиције су у складу са концептом Европске комисије за праведну транзицију, међутим, имајући у виду да је Енергетска заједница недавно објавила свој Policy Guideline 01/2025 JUST TRANSITION AS A PART OF INTEGRATED ENERGY AND CLIMATE PLANNING, које су управо усмерене ка плановима као што је овај, предлагемо да се усвајање овог Акционог плана одложи и усагласи са тим смерницама.	Енергетска заједница је објавила смернице о праведној транзицији које веома јасно наводе шта План праведне транзиције треба да садржи како би био у складу са правилима ЕУ. Иако је овај АП делимично у складу са тим правилима, потребно је још рада да би се усагласио са недавно објављеним смерницама које су посебно намењене странама Енергетске заједнице.	Није прихваћено. Наведени документ није обавезујући и није усвојен одлуком Министарског савета. Када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning. Неовисно о томе неопходно је да би се успоставио процес, успоставити релевантни законодавни, институционални, стратешки и финансијски механизми како би се омогућило адекватно и транспарентно спровођење процеса уз учешће свих релевантних заинтересованих страна.
17.	Страна 30, део 7 Наводи се да ће одговарајући управни оквир развити Мастер план праведне транзиције. Морамо напоменути да је веома необично и контраинтуитивно прво развијати Акциони план		Кориговано. У документу се искључиво мисли на Мастер план за руднике угља.. Реченица у којој се помиње Мастер план за праведну транзицију је коригована.

	праведне транзиције (документ на који се односе ови коментари), а затим развијати Мастер план праведне транзиције. Предлажемо да се процеси поставе у правилан редослед и да се прво развије виши документ, а затим приступи изради плана акције.		
18.	Слика 3 се не налази у документу, што онемогућава разумевање „Правног, институционалног и регулаторног оквира и процеса управљања“. Предлажемо да се у документ уметне недостајућа слика 3 и да се преименује у слику 2 јер осим слике 1, нема других слика у документу.		Кориговано
19.	Страна 18, део С Политичке смернице Енергетске заједнице 01/2025 садрже врло јасне препоруке о механизму управљања у делу 5.5 тих смерница. Од изузетног је значаја да Акциони план и механизам управљања буду усклађени са овим смерницама. Предлажемо да се текст барем усагласи са захтевима наведеним у делу 5.5 Политичких смерница Енергетске заједнице 01/2025, посебно у погледу омогућавања: (i) партнерских аранжмана, (ii) планираних мера праћења и евалуације, и (iii) одређених тела за координацију и праћење.	Мониторинг комитети имали су и и даље имају врло важну улогу у регионима праведне транзиције у ЕУ за померање процеса напред и обезбеђивање форума за све релевантне заинтересоване стране да изнесу своје мишљење. Иако, нажалост, неки региони немају комитет за праћење у складу са најбољом праксом, јасно је да региони са јаким комитетима за праћење имају најбоље резултате, као што су Источна Великопољска у Пољској и Западна Македонија у Грчкој. Снажно препоручујемо да се овај део ЈТАР-а усагласи са Политичким смерницама Енергетске заједнице 01/2025 како би се олакшао или чак омогућио приступ финансирању у будућности.	Није прихваћено. У документу су дефинисани релевантне институције које имају кључну улогу за процес праведне транзиције као и тела која је потребно успоставити. У поглављу 7.1. Структура управљања праведном транзицијом, наведена су тела за координацију и мониторинг, док су у поглављу 7.3 Кључни показатељи учинка, наведени индикатори. Рокови и динамика извештавања прописаће се кроз измену закона.
20.	Страна 22, део 6.1, мера 1 Ова мера није у складу са Политичким смерницама Енергетске заједнице 01/2025, посебно са делом 5.5 који се односи на механизам управљања. Предлажемо да се под „Циљним групама“ додају барем економски и социјални партнери, организације цивилног друштва, истраживачке	Процес праведне транзиције је заиста праведан само ако су сви погођени укључени. Најбоље праксе из земаља ЕУ које су прошле кроз овај процес показују да је приступ одоздо-нагоре, где су погођени људи дубоко укључени у процес од самог почетка (Источна Великопољска (ПОЛ), жупа Горж (РУМ), све словачке регије), имао знатно бољи резултат од приступа одозго-надолу (све бугарске регије).	Смернице Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning су објављене тек у мају 2025.године и нису обавезујуће нити су до сада усвојене Одлуке Министарског савета у којима се препоручује употреба ових смерница.

	институције и универзитети. Поред тога, посебна пажња треба да се посвети укључивању младих у структуру управљања.	Снажно препоручујемо коришћење приступа одоздо-нагоре како би се обезбедило да нико не буде остављен по страни.	Неовисно о томе, текст је допуњен са Привредном комором Србије, Агенцијом за развој, организацијама цивилног друштва
21.	Страна 23, део 6.2, мера 2 Похваљујемо ову активност као одличан приступ, нарочито ако ће фонд бити бар делимично финансиран из националних извора. Међутим, желели бисмо да скренемо пажњу на праксе из земаља чланица ЕУ по овом питању.	У неким земљама чланицама ЕУ, за фондове су биле задужене регионалне агенције, што је обезбедило знатно лакши приступ средствима за најпогођеније регионе. У другим земљама, националне агенције или министарства су биле задужене за фондове, што је на неким местима изазивало закашњења и спречавало да средства стигну до оних којима су најпотребнија. Ипак, признајемо да оба приступа имају своје предности и ризике и стојимо вам на располагању за даљу дискусију и размену искустава са терена која је прикупила наша мрежа.	/
22.	Страна 23, део 6.2, мера 5 Активности подизања свести о праведној транзицији су заиста неопходне. Међутим, у циљним групама није поменут цивилни сектор, те предлагемо да се овај чинитељ додатно укључи.	Иако је група која ради на праведној транзицији веома мала не само у Србији, већ и у целом Западном Балкану, предлагемо да се као циљна група укључе и цивилне организације из других сектора (социјални, здравствени, културни, омладински, па чак и демократски сектор), јер оне могу допрети до чинитеља на другачији начин од осталих носилаца порука. Различите групе воле да слушају различите носиоце порука и зато је веома важно успоставити партнерство са цивилним сектором у ширењу поруке о праведној транзицији како би се обезбедило да порука стигне до свих.	Кориговано
23.	Страна 30, део 7.1 Енергетска заједница је у својој Политичкој смерници 01/2025 дала врло јасне препоруке у вези са механизмом управљања у делу 5.5 те смернице. Од изузетног је значаја да се Акциони план праведне транзиције и механизам управљања усагласе са овом смерницом.	Снажно препоручујемо да се овај део усагласи са недавно објављеном смерницом Енергетске заједнице 01/2025 и обезбеди свеобухватније укључивање погођених општина и цивилног друштва у управљачке структуре. Цивилно друштво, учествујући у разним мрежама, доноси експертизу са терена и из региона који су већ прошли кроз процес, чиме се скраћује време тражења	Смернице Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning су објављене тек у мају 2025.године и нису обавезујуће нити су до сада усвојене Одлуке Министарског савета у којима се препоручује употреба ових смерница.

	Предлажемо да се у документ барем додају: (i) партнерски аранжмани, (ii) планиране мере мониторинга и евалуације, и (iii) именована тела за координацију и мониторинг.	релевантних пракси. Општине најбоље знају шта се дешава на терену, а њихово што раније укључивање штеди много времена и спречава грешке везане за избор приоритета који нису релевантни на терену.	У документу су наведени могући партнерски аранжмани у поглављу 7.2. Резиме потреба за финансирањем. У поглављу 7.1. Структура управљања праведном транзицијом, наведена су тела за координацију и мониторинг, док су у поглављу 7.3 Кључни показатељи учинка, наведени индикатори.
Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
1.	Министарство рударства и енергетике није објавило полазне основе за израду акционог плана	Члан 77. став 9. Закона о државној управи („Сл. Гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18) обавезује државне органе да примене одређене одредбе о учешћу јавности у припреми стратегија развоја, акционих планова и других докумената јавних политика, које се примењују у току припреме нацрта закона. Тако, чланом 77. став 1 овог закона прописано је да су органи државне управе дужни да обезбеде услове за учешће јавности у току припреме нацрта закона, других прописа и аката, у складу са овим законом. Ставом 2. истог члана прописано је да су министарства и посебне организације дужни да обавесте јавност путем своје интернет странице и портала е-управе о отпочињању израде нацрта закона, при чему објављују и основне информације о планираним решењима која ће бити предложена. Став 3. прописује да су приликом отпочињања припреме нацрта закона којим се битно мења правни режим у једној области или којим се уређују питања која посебно занимају јавност, министарства и посебне организације путем своје интернет странице и портала е-управе објављују и полазни документ који садржи приказ проблема у одређеној области и њихових узрока, циљеве и очекиване ефекте доношења закона, као и основна начела за уређивање друштвених односа у тој области, укључујући и права и обавезе субјеката на које се	Није јасно на које полазне основе се мисли. Министарство рударства и енергетике је упознало јавност са праведном транзицијом у процесу јавних расправа за Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије до 2030.године са пројекцијама до 2050.године и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године. Такође у Извештајима о одржаним јавним расправама се налази информација о процесу израде плана праведне транзиције који се могу наћи на линковима https://www.mre.gov.rs/extfile/sr/2714/Public_consultations_report_Annex_INECP_SEA_S_R.pdf и https://www.mre.gov.rs/tekst/5910/-javne-konsultacije-i-javne-rasprave-o-nacrtu-strategije-razvoja-energetike-republike-srbije-do-2040-godine-sa-projekcijama-do-2050-godine.php

		закон односи (полазне основе). Питање спровођења праведне енергетске транзиције је питање које посебно занима јавност, не само у погођеним регионима угља, већ је питање које занима ширу јавност имајући у виду да утицаји декарбонизације енергетског сектора неће бити локалног карактера.	План праведне енергетске транзиције је документ који произилази из наведена два документа. У процесу израде плана праведне енергетске транзиције успостављена је мултисекторска радна група коју чине представници : - EBRD;Светска банка, УНДП; - Министарства рударства и енергетике; - Акционарско друштво Електропривреда Србије; - АД Електромрежа Србије; - ЈП ПЕУ Ресавица; - Министарства заштите животне средине; - Министарства привреде; - Општине у подручјима у којима се налазе термоелектране, површински копови и рудници (Пожаревац, Лајковац, Обреновац, Уб, Свилајнац) - Привредна комора Србије; - Синдикати; - Организација цивилног друштва; - Министарство просвете - Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; - Национална служба за запошљавање. Одржано је неколико састанака Радне групе, а у току реализације пројекта одржани су у априлу, јуну и августу 2022.године састанци са ЕПСом, ЕМСом, ЈП ПЕУ Ресавицом, Министарством рада, Министарством просвете, Министарством заштите животне средине, Привредном комором Србије, Развојном агенцијом Србије, Националном службом за запошљавање, општином Обреновац, општином Лајковац, општином Свилајнац,
--	--	--	--

			општином Пожаревац, Регионалном развојном агенцијом Браничево-Подунавље, Регионална агенција за развој и европске интеграције Београд, Регионална привредна комора Ваљево, Рударско геолошким факултетом, УНДП, организацијама цивилног друштва. У периоду од 21.05.2025. до 10.06.2025. организована ј ејавна расправа о предлогу документа. Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције.
2.	Министарство рударства и енергетике је навело погрешан правни основ за доношење документа који је предмет јавне расправе	Као правни основ за доношење прописа се наводи члан 8а Закона о енергетици који прописује обавезу доношења Интегрисаног националног енергетског и климатског плана (“ИНЕКП”), његову садржину и временски период на који се доноси. Међутим, акциони план праведне транзиције се у ИНЕКП-у помиње у мери МП_Д6 која подразумева праћење и ревизију Акционог плана праведне транзиције, те испуњење мере прописане ИНЕКП-ом ни на који начин не може бити подведено под члан закона који уређује поступак израде ИНЕКП-а. Уколико је идеја носиоца израде овог акционог плана била да се измени целокупан ИНЕКП, и то на начин на који ће се интегрисати одређене мере и активности кроз тај план, онда је на јавној расправи морао бити изложен целокупан документ који се мења. Међутим, акциони план праведне транзиције ни у ком случају није могао бити саставни део ИНЕКП-а. Ово из разлога што је чланом 18. Закона о планском систему ("Сл. гласник РС", бр. 30/18) прописано је да је акциони план документ којим се разрађује	Чланови 8а и 8б Закона о енергетици као и Правилник о ближем садржају и смерницама за одређивање националних циљева интегрисаног националног енергетског и климатског плана, начину његове израде и извештавању о његовој реализацији представљају делимично транспоновање Уредбе о управљању ЕУ 2018/1999 којом је дефинисана израда Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије, а чији интегрални део треба да буде и праведна транзиција. Документ представља увод у област праведне транзиције дефинисане у оквиру Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије („Службени гласник РС“ број 70/2024) и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до

		стратегија или програм (став 1), да је акциони план саставни део стратегије или програма који се, по правилу, доноси истовремено са стратегијом или програмом (став 2), да у случају да се не доноси истовремено, то мора бити учињено у року који не може бити дужи од 90 дана од дана доношења стратегије (став 3). Чланом 3. став 2 Закона о енергетици је прописано да се енергетска политика ближе разрађује и спроводи Стратегијом развоја енергетике Републике Србије, Програмом остваривања Стратегије и Енергетским билансом Републике Србије. Дакле, Закон о енергетици препознаје само ове документе стратешког планирања, те је акциони план праведне транзиције могао бити донет само за спровођење Стратегије развоја енергетике или Програма остваривања стратегије и то у року који није дужи од 90 дана од дана доношења стратегије или програма. Уколико је због посебности материје и друштвених импликација које са собом носи праведна транзиција Министарство рударства и енергетике сматрало да је неопходно да се донесе посебан акциони план, било је неопходно пре тога изменити низ прописа, почевши од Закона о енергетици (који је последњи пут мењан 2024. године). Подносилац указује да је пре доношења акционог плана праведне транзиције било неопходно прописати правни основ за доношење исте, те да се не може акционим планом прописати измена прописа која је требала да претходи доношењу овог акционог плана. Министарство доследно и упорно одбија да примени начело конзистентности и усклађености у управљању системом јавних политика које је утврђено Законом о планском систему. Тиме себе доводи у безизлазни положај. Наиме, Законом о енергетици (члан 3) је јасно утврђено којим се документима ближе разрађује и спроводи енергетска политика и нема никакве дилеме да ИНЕКП међу те документе не спада. Да спада био би експлицитно наведен у члану 3. Закона о енергетици а не у члану 8а где је просто наведено да	2050.године („Службени гласник РС“ број 94/2024). У поглављу 3 Полазне основе за израду плана праведне енергетске транзиције су образложене околности и основне информације које су утицале на израду документа. Предлог плана је документ који садржи оперативне смернице с обзиром да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. То значи да када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning. Неовисно о томе неопходно је да би се успоставио процес, успоставити релевантни законодавни, институционални, стратешки и финансијски механизми како би се омогућило адекватно и транспарентно спровођење процеса уз учешће свих релевантних заинтересованих страна. Имајући у виду коментаре и наведено коригован је назив документа у План праведне енергетске транзиције Републике Србије до 2030.године а правни основ је
--	--	--	--

		Министарство рударства и енергетике припрема ИНЕКП јер је то међународна обавеза. Са тим у вези ни Акциони план за праведну транзицију, чија је израда предвиђена ИНЕКП-ом, не може се довести у везу са Стратегијом развоја енергетике, што би било логично и исправно. Политичке смернице за праведну транзицију Енергетске заједнице, које је Министарство рударства и енергетике одлучило да не уважи приликом припреме овог документа, јасно указују на место праведне транзиције у ИНЕКП-у позивајући се на Анекс 1. Уредбе о управљању енергетском унијом и деловањем у области климе (Секција Б: Аналитичка основа, 5. Процена утицаја планираних политика и мера, тачка 5.2.). Међутим, Правилник о ближем садржају и смерницама за одређивање националних циљева Интегрисаног националног енергетског и климатског плана, начину његове израде и извештавања о његовој реализацији не препознаје потребу за проценом утицаја планираних мера и политика на праведну транзицију у ком смислу овај Правилник одступа од текста Уредбе о управљању енергетском унијом и деловањем у области климе који је усвојен на нивоу Енергетске заједнице. Акциони план праведне транзиције који је на јавној расправи не садржи ни оне елементе који су прописани Реформском агендом Републике Србије, документом који је на нетранспарентан начин усвојен и дефинише приоритетне активности у процесу приступања Европској Унији. У Реформској агенди Републике Србије се наводи да је акционим планом потребно дефинисати регулаторне, социјалне, образовне, финансијске и друге мере којима ће се омогућити успостављање и спровођење процеса праведне енергетске транзиције и омогућити развој нових знања и вештина, нових радних места и нових привредних грана. Међутим, документом који се тренутно налази на јавној расправи се ни у ком случају не задовољавају наведени критеријуми, те усвајање документа у овој	члан 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон). План праведне транзиције дефинише активности за измену закона ради дефинисања области праведне транзиције а не искључиво у циљу дефинисања израде плана. Смернице Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning су објављене тек у мају 2025.године и нису обавезујуће нити су до сада усвојене Одлуке Министарског савета у којима се препоручује употреба ових смерница.
--	--	--	--

		форми се не може сматрати испуњавањем мере а 7.1.3. Спровођење Акционог плана за праведну транзицију.	
3.	Без правног основа је искључена примена Закона о планском систему	Као правни основ за доношење документа се наводи и члан 50. Закона о планском систему којим су прописани изузеци од примене овог закона. Тако, У делу VII. Изузетак од примене закона, члан 50. Закона о планском систему наводи да <i>ако је посебним законима којима се уређује буџетски систем, просторно и урбанистичко планирање, одбрана, безбедност, односно тајност података прописано или је потврђеним међународним уговором предвиђено да се одређени плански документ израђује, усваја или да се његово спровођење прати у другачијем поступку или да има другачији назив, обухват или садржај, којим се одступа од правила која су утврђена овим законом и подзаконским актима за његово спровођење, од правила из овог закона и подзаконских аката за његово спровођење се одступа у мери у којој је неопходно да би тај документ био усклађен са посебним законом, односно међународним уговором.</i> Носилац израде акционог плана праведне транзиције међу правним основом наводи и Уговор о оснивању Енергетске заједнице између Европске заједнице и Републике Албаније, Републике Бугарске, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Црне Горе, Румуније, Републике Србије и Привремене Мисије Уједињених нација на Косову у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација ("Службени гласник РС", број 62 од 19. јула 2006.) Међутим, Подносилац указује да из докумената који су изложени на јавној расправи не може са сигурношћу уочити на који конкретан документ се Министарство рударства и енергетике позива приликом искључивања примене Закона о планском систему. Подносилац указује да нити једним међународним документом, а нарочито Уговором о оснивању Енергетске заједнице, није искључена примена Закона о планском систему, те није било препреке за примену истог. Посебно треба имати у	Чланови 8а и 8б Закона о енергетици као и Правилник о ближем садржају и смерницама за одређивање националних циљева интегрисаног националног енергетског и климатског плана, начину његове израде и извештавању о његовој реализацији представљају делимично транспоновање Уредбе о управљању ЕУ 2018/1999 којом је дефинисана израда Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије, а чији интегрални део треба да буде и праведна транзиција. Документ представља увод у област праведне транзиције дефинисане у оквиру Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије („Службени гласник РС“ број 70/2024) и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године („Службени гласник РС“ број 94/2024). У поглављу 3 Полазне основе за израду плана праведне енергетске транзиције су образложене околности и основне информације које су утицале на израду документа. Документ садржи оперативне смернице с обзиром да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске

		виду да и сам члан 50. Закона о планском систему, на који се позива носилац израде акционог плана праведне транзиције, прописује да се примењују правила овог закона у оној мери у којој нису у супротности са поменутим уговором. Носилац израде акционог плана није образложио зашто се овај документ не може донети у складу са Законом о планском систему. Неоправдано је искључивати примену Закона о планском систему искључиво из разлога што Министарство рударства и енергетике није, услед непланског, несистематског и некохерентног приступа планирања и доношења докумената јавне политике, било у могућности да одреди место у планском систему наведеног документа. Нарочито није оправдано посредно прављење везе са документом који не може бити правни основ за доношење акционог плана (ИНЕКП-ом) са намером искључивања низа обавеза прописаних Законом о планском систему, који би ближе и свеобухватније уредили поступак доношења овог документа, као и његову садржину.	транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. То значи да када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning. Неовисно о томе неопходно је да би се успоставио процес, успоставити релевантни законодавни, институционални, стратешки и финансијски механизми како би се омогућило адекватно и транспарентно спровођење процеса уз учешће свих релевантних заинтересованих страна. Имајући у виду коментаре и наведено коригован је назив документа у План праведне енергетске транзиције Републике Србије до 2030.године а правни основ је члан 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон. План праведне транзиције дефинише активности за измену закона ради дефинисања области праведне транзиције а не искључиво у циљу дефинисања израде плана. Смернице Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning су објављене тек у мају 2025.године и нису обавезујуће нити су до сада усвојене Одлуке Министарског савета у којима се препоручује употреба ових смерница.
--	--	--	---

4.	Пре израде документа није спроведена <i>ex-ante</i> анализа ефеката	Подносилац указује да се на акциони план који је предмет јавне расправе примењује Закон о планском систему (вид. коментар број 3). С тим у вези, Закон о планском систему и Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика ("Сл. гласник РС", бр. 8/19 и 20/25) јасно утврђују оквир за спровођење <i>ex-ante</i> анализе ефеката докумената јавних политика. <i>Ex-ante</i> анализа ефеката се обавезно спроводи пре доношења одлуке о изради документа јавне политике и састоји се од јасно одређених корака (члан 31. Закона о планском систему). Чланом 41. прописана је сходна примена обавезе спровођења анализе ефеката на прописе. За потребе <i>ex-ante</i> анализе ефеката неопходно је детаљно описати идентификоване проблеме, те израдити анализу остварених резултата спровођења претходних докумената јавне политике, будући да идентификовани проблеми у великој мери јесу последица неуспешног спровођења претходних стратешких докумената. У том случају мере и активности ће имати своје утемељење у чињеницама и даће основу за утврђивање жељене промене, циљева јавне политике, расположивих опција и показатеља на основу којих ће се мерити остваривање циљева прописаних стратешким документима из области енергетике које би овај акциони план требало да разрађује. Уместо тога, носилац израде акционог плана је дао кратак приказ нечега што би требало да представља одређену анализу стања, а која, како је нагласио на јавној расправи одржаној 9. јуна 2025. године, представља искључиво "илустративне примере" и "потенцијални оквир за управљање". Већ у првој реченици израђивач акционог плана праведне транзиције се ограничио на потенцијални процес затварања ТЕ Колубара и ТЕ Морава, те је наведено да се доношењем Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица,	Документ представља увод у област праведне транзиције дефинисане у оквиру Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије („Службени гласник РС“ број 70/2024) и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године („Службени гласник РС“ број 94/2024). План треба да представља оперативни документ Владе у циљу успостављања процеса праведне транзиције са генералним смерницама које је у даљем процесу рада након успостављања релевантних институционалних, финансијских и других механизма потребно разрадити и урадити детаљне анализе. Анализе није могуће радити на овом нивоу а у документу у поглављу 3 и 4 је јасно наведено да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. То значи да када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning.
----	---	--	--

		сагледавањем последица ЦБАМ и успостављањем политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника неопходно је урадити детаљну анализу целокупног процеса енергетске транзиције и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати.“	
5.	Однос Акционог плана за праведну транзицију и Политичких смерница за праведну транзицију Енергетске заједнице	Енергетска заједница је у мају ове године објавила политичке смернице за праведну транзицију као део интегрисаног енергетског и климатског планирања (Policy Guidelines 01/2025 Just Transition as a Part of Integrated Energy and Climate Planning). Циљ овог документа је да обезбеди јединствени и кохерентни приступ планирању праведне транзиције у државама чланицама Енергетске заједнице. Сврха политичких смерница Енергетске заједнице је да обезбеде остваривање циљева утврђених Уговором о оснивању Енергетске заједнице и у њима се одражава политички консензус Уговорних страна о стратешким питањима од заједничког интереса, а у складу са циљевима Уговора о оснивању Енергетске заједнице (RULES OF PROCEDURE of 16 October 2015 of the Ministerial Council of the Energy Community, VI. 1. General Policy Guidelines). Имајући то у виду указујемо да су надлежне институције Републике Србије, а посебно Министарство рударства и енергетике, нужно морале знати да се Политичке смернице за праведну транзицију припремају те неусклађеност предметног Акционог плана за праведну транзицију и Политичких смерница Енергетске заједнице захтева објашњење и одговор надлежних институција Републике Србије. Скрећемо пажњу да је службеница Министарства рударства и енергетике, Биљана Рамић, на јавној расправи 9. јуна текуће године, изјавила да Министарство рударства и енергетике нема обавезу да Акциони план за праведну транзицију усклађују са Политичким смерницама Енергетске заједнице, што такође захтев објашњење. Постављамо питања Министарству рударства и енергетике, као државном органу који је задужен за комуникацију са Енергетском заједницом, шта је сврха	Смернице Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning су објављене тек у мају 2025.године и нису обавезујуће нити су до сада усвојене Одлуке Министарског савета у којима се препоручује употреба ових смерница. у ИНЕКП-у се наводи да ће План праведне енергетске транзиције обухватити препоруке за унапређене институционалне и управне структуре, потребне реформе политика за подршку праведној транзицији и низ потенцијалних циљаних инвестиција, а што је и дефинисано активностима у поглављу 6 плана. У плану је нпр дефинисана активност : - Истраживање алтернативних могућности и њихових ефеката на просторно планирање, коришћење и расподелу рехабилитованог земљишта, атрактивност и олакшавање приступа инвеститорима, учествовање у шемама јавно-приватног партнерства и тендерским процедурама. и активност - Унапређење пословне инфраструктуре у постојећим индустријским парковима Планом је дефинисана активност подизања свести усмерене ка свим заинтересованим странама/циљним групама идентификованим у Плану ангажовања

		Политичких смерница Енергетске заједнице и да ли су и на који начин државни органи Републике Србије учествовали у доношењу одлуке о изради Политичких смерница за праведну транзицију и у самој изради овог документа. Такође, сматрамо да је важно да у оквиру ове јавне расправе добијемо одговоре на следећа питања: 1. Уколико је Министарство рударства и енергетике знало да се Политичке смернице за праведну транзицију израђују (а сматрамо да је несумњиво знало) зашто није обезбедило усклађивање Акционог плана за праведну транзицију са Политичким смерницама Енергетске заједнице? 2. Уколико Министарство рударства и енергетике уопште није знало да се Политичке смернице за праведну транзицију Енергетске заједнице израђују сматрамо да грађани Србије имају право да знају ко је тачно пропустио да се информише о питањима од значаја за јавни интерес и да о томе информише грађане? 3. Ко је тачно, када и којој форми донео одлуку да Акциони план за праведну транзицију не треба да се усклађује са Политичким смерницама за праведну транзицију Енергетске заједнице? 4. Због чега Министарство рударства и енергетике није ускладимо Акциони план за праведну транзицију са Политичким смерницама Енергетске заједнице већ је пожурило да обави јавну расправу непосредно након објављивања Политичких смерница од стране Енергетске заједнице? Ово питање посебно постављамо ако се има у виду да је сврха Политичких смерница да подрже остваривање циљева утврђених Уговором о оснивању Енергетске заједнице. Ако је Република Србија ратификовала Уговор о оснивању Енергетске заједнице онда је логично да има интерес да се циљеви тог Уговора остварују. Министарство рударства и енергетике се по потреби позива на међународне обавезе, када је потребно искључити примену одређених домаћих прописа (као што је Закон о планском систему), а потом игнорише	заинтересованих страна. Успостављање Управљања процесом праведне транзиције управо је отворена могућност учешћа свих релевантних учесника и њихов допринос у даљем дефинисању потребних мера и активности. Област праведне транзиције и начин њеног дефинисања и спровођења је различит за сваку земљу. Документом се предлажу тела за успостављање овог процеса. Сагласно достављеним коментарима документ је допуњен са релевантним заинтересованим странама које треба да учествују у процесу праведне енергетске транзиције. Подсећамо да је Министарство рударства и енергетике формирало Радну групу за израду овог документа у коју је укључило што је могуће већи број релевантних институција.
--	--	--	--

		међународне обавезе или препоруке Енергетске заједнице, уколико те обавезе и препоруке постављају пред ово минситарство захтеве које оно не може, и по свему судећи неће, да испуни. Политичке смернице за праведну транзицију Енергетске заједнице јасно указују на то да је планирање мера и политика које се односе на праведну транзицију саставни део процеса припреме ИНЕКП-а. Међутим, акциони план праведне транзиције који је тренутно на јавној расправи, не само да није саставни део ИНЕКП-а, већ није усклађен ни са мером МП_Д6 прописаном ИНЕКП-ом где се наводи да ће акциони план праведне транзиције утврдити стубове развоја који ће допринети остварењу циљева, уз нагласак на унапређење инфраструктуре и алтернативно искоришћење земљишта које тренутно заузимају рудници лигнита. Документ који је предмет ове јавне расправе не утврђује наведене стубове развоја нити садржи конкретне мере које се односе на унапређење инфраструктуре и алтернативно искоришћење земљишта које тренутно заузимају рудници лигнита. Даље, наводи се да ће мера обухватити пореске олакшице, заједно са субвенцијама, за привлачење инвестиција, израду просторних планова и мера за ремедијацију и рекултивацију како би се одредила намена расположивог земљишта након затварања рудника лигнита и рокови за реализацију инвестиција. Акциони план праведне транзиције који је на јавној расправи не садржи ништа од наведеног. Даље, у опису мере која се односи на доношење акционог плана за праведну транзицију у ИНЕКП-у се наводи да ће акциони план праведне транзиције обухватити препоруке за унапређене институционалне и управне структуре, потребне реформе политика за подршку праведној транзицији и низ потенцијалних циљаних инвестиција. Акциони план праведне транзиције који је изложен на јавној расправи не садржи ништа од наведеног. У препорукама које је Секретаријат Енергетске заједнице упutio у односу на нацрт ИНЕКП-а	
--	--	---	--

		Републике Србије (RECOMMENDATIONS 1/2003 by the Energy Community Secretariat on the Draft integrated National Energy and Climate Plan of the Republic of Serbia) указано је на јасне недостатке ИНЕКП-а у односу на питања праведне транзиције. Тако је Секретаријат нагласио да у ИНЕКП-у знајачно недостају политике и мере којима би се српско друштво и економија припремили на повлачење угља (phase-out), односно праведну транзицију. Секретаријат је указао на забрињавајући однос планираних инвестиција у модернизацију индустрије експлоатације угља (1,3 милијарде евра) и инвестиција намењених транзицији региона у којима се експлоатише угаљ (2 милиона евра). Секретаријат је оценио да аспекти праведне транзиције нису довољно узети у обзир у ИНЕКП-у, односно, да ИНЕКП не садржи мере и политике које се односе на праведну транзицију, осим оних које се односе на примену и мониторинг плана праведне транзиције. Како смо указали у претходним коментарима надлежни органи Републике Србије ове коментаре Секретаријата нису узели у обзир. Имајући у виду да Министарство енергетике самотр да је Акциони план праведне транзиције саставни део ИНЕКП-а логично је било да: 1. Акциони план праведне транзиције следи Политичке смернице Енергетске заједнице јер и ИНЕКП је усвојен јер је то међународна обавеза која приостиче из Уговора о оснивању Енергетске заједнице, а не због тога јер је препознат као користан инструмент енергетског планирања; 2. Акциони план праведне транзиције уважи препоруке које је Секретаријат Енергетске заједнице упутуио на нацрт ИНЕКП-а. Када те препоруке већ нису прихваћене у самом ИНЕКП-у онда би требало да буду уважене у Акционом плану праведне транзиције; 3.	
--	--	---	--

		Министарство рударства и енергетике објасни зашто не узима у обзир препоруке и политичке смернице Енергетске заједнице, међународне организације у којој је Република Србије чланица на темењу суверене одлуке Народне скупштине. Посебно истичемо важност Поглавља 5.5. Политичких смерница Енергетске заједнице које се односи на механизам управљања (5.5. Governance mechanism). Сматрамо да је ово поглавље од изузетног значаја јер је сам процес припреме Акционог плана праведне транзиције био обележен недовољним учешћем јавности, чак до те мере да је Министарство рударства и енергетике имало намеру да усвоји овај документ без јавне расправе. У самом Акционом плану, у поглављу 4.6. Најважније заинтересоване странке у праведној транзицији, Министарство рударства и енергетике показало је забрињавајуће непознавање значаја и улоге различитих актера у праведној транзицији. Међу, како то у Акционом плану пише, заинтересованим странкама нису препозната удружења (невладине организације), удружења која представљају локалне заједнице, удружења младих, синдикати (!?), локалне заједнице, образовне институције како на локалном тако и на централном нивоу, удружења жена нити уопште удружења која представљају и окупљају рањиве групе, удружења предузетника, мала и средња предузећа. Листа заинтересованих страна, или “странака” како их се у овом документу назива, забрињавајуће је кратка и површна. Поглавље 4.6. Акционог плана указује на дубоку незаинтересованост Министарства рударства и енергетике за истински дијалог о праведној транзицији и решењима која би била заснована на резултатима тог дијалога. А управо Политичке смернице Енергетске заједнице препоручују да би заинтересоване стране требало да буду у потпуности укључене у дебату о будућности њихових локланих заједница. Потпуно супротно, Министарство рударства и енергетике сматра да ће интересе заједница које ће бити погођене енергетском	
--	--	--	--

		транзицијом најбоље препознати и заштити Влада и министарства, велика јавна предузећа или удружење “Обновљиви извори енергије Србије” чији је пословни интерес јасан, али није јасно како ће ово удружење штитити интересе локалних заједница? Сама чињеница да је Министарство рударства и енергетике као заинтересоване стране препознало два пословна удружења, а нити један синдикат говори само за себе и било какав даљи коментар је сувишан. Политичке смернице Енергетске заједнице садрже препоруку за широко укључивање заинтересованих страна (што подразумева све релевантне заинтересоване стране а не само државне институције и јавна предузећа) у имплементацију, мониторинг и евалуацију примене Акционог плана праведне транзиције. Политичке смернице Енергетске заједнице јасно указују да се “отпорна економија не може изградити без укључивања оних који ће живети у будућности и обликовати је. Укључивање и посвећеност јавности и свих заинтересованих страна кључни су за успех плана праведне транзиције. Посебно, како би се решила специфична ситуација и улога жена у транзицији ка климатски неутралној економији, треба промовисати родну равноправност.” Такође, Политичке смернице Енергетске заједнице указују на потребу успостављања партнерстава, како на вертикалном (централни-локални ниво власти) тако и на хоризонталном нивоу (међусекторска партнерства). Ове препоруке Енергетске заједнице нису авангарда нити представљају захтеве који одступају од доступних пракси које се примењују и у нашој земљи и региону, те нису недохватне и стране нашем друштву. Ове препоруке, посебно када говоримо и укључивању заинтересованих страна, јесу препоруке засноване на цивилизацијском минимуму које би свако организовано друштво требало да испуни. Систем управљања из Акционог плана праведне транзиције, које је предложен у поглављу 7. Управљање, јесте испод цивилизацијског и културног нивоа за једну	
--	--	---	--

		државу која се налази у Европи у 21. веку. Овај систем је заснован на површној и неодговарајућој идентификацији заинтересованих страна. Затим овај систем управљања је централизован. Он се заснива на Међуминистарском владином комитету који чак не препознаје Министарство заштите животне средине и Министарство просвете. То показује да је овај документ једноставно припремљен на неозбиљан и површан начин. Јединица за праведну транзицију такође је центрлаизовано тело у оквиру Минситарства рударства и енергетике. Радне групе које би требало да подстакну “ангажовање заинтересованих страна у специфичним областима” такође препознају само административне органе, а не одражавају потребу за широким укључивањем друштва. Механизам управљања у потпуности одступа од Политичких смерница Енергетске заједнице до тог нивоа да га је немогуће поправити препорукама. Као уосталом и читав Акциони план праведне транзиције. Међутим, поглавља 4.6. и 7. Акционог плана својом садржином одступају од минимума цивилизацијског развоја људског друшта и разумевања демократије и појма друштвеног консензуса. Начин на који Министарство рударства и енергетике намерава да управља праведном транзицијом личи на облике управљања у пред-индустријском друштву прве половине 19. века, а не држави и друштву које, бар номинално, намерава да се прикључи Европској унији.	
6.	Акциони план праведне транзиције не утврђује прецизан датум престанка производње електричне енергије из угља	Акциони план праведне транзиције садржи велики број непрецизних језичких формулација који документ овог типа не би требало да садржи и указују на условљеност активности неизвесним будућим догађајима (“потенцијални проблем”, “потенцијално затварање рудника”, “потенцијално погођених радника”, “илустративни пример” и сл.). Спровођење акционог плана праведне транзиције је, како носилац израде плана тврди, условљено бројним факторима. Тако, у акционом плану праведне транзиције се наводе основне информације на којима је базиран овај план,	Ова тема није предмет разматрања у овом документу.

		те се, између осталог, наводи и “Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године одређено је да ће динамика рада термоелектрана зависити пре свега од енергетске безбедности, како она ни у једном тренутку не би била угрожена”, као и да ће “рад термоелектрана бити прилагођен тренутним потребама за електричном енергијом”, те “појашњава” да то значи “да ће неки блокови радити максимално у складу са својим перформансама, док ће један број њих радити са смањеном снагом или, у каснијем периоду, бити у статусу резерве.”, да би нас обавестио да је и то условљено претпоставком “да ће се у производном портфолију наћи ОИЕ са циљаним (или већим) учешћем у производњи електричне енергије од 45% у 2030. години, односно 73% у 2040. години.” Подносилац указује да акциони план не садржи конкретне циљеве које разрађује (у смислу престанка производње електричне енергије из угља), те се из уопштених констатација ни приближно не може закључити када Република Србија планира да престане да производи електричну енергију из угља. Једино што се може закључити из изјава садржаних у акционом плану јесте да ће можда бити, а можда и неће бити декарбонизације, и да ће се она десити, а можда и неће након 2030. године. Акциони план праведне транзиције, као и стратегије и планови који су му претходили требало је да пружи одговор на наведена питања, који ће бити праћен конкретним мерама и активностима прописаним овим акционим планом. На јавној расправи је Подносилац обавештен да “није могуће урадити анализу ефеката без плана декарбонизације ЕПС-а”, те да “у којој мери је дефинисан процес енергетске транзиције, у тој мери се може дефинисати и праведна транзиција”, док се у самом акционом плану наводи да ће се тек “доношењем плана декарбонизације ЕПС-а моћи дефинисати и све друге мере и активности”. У акционом плану се, даље, наводи да “План	
--	--	---	--

		декарбонизације односно повлачење из рада термоелектрана као и транзициони план за поједине руднике оквиру ЈП ПЕУ Ресавица биће дефинисан у наредном (периоду)”. Дакле, уколико је за доношење било које конкретне мере и активности неопходно доношење плана декарбонизације ЕПС-а, која је вредност овог документа, у чију израду су уложена одређена финансијска средства? Чињеница да Министарство рударства и енергетике планира да овај акциони план праведне транзиције ревидира већ следеће године, након доношења плана декарбонизације ЕПС-а, додатно говори у прилог хаотичном систему планирања у надлежности Министарства рударства и енергетике. Осим уопштених констатација да рад термоелектрана има негативне утицаје на животну средину и здравље људи, те да је “затварање старих термоелектрана свакако неизоставно, а неопходно када је реч о процесу декарбонизације”, план не дефинише рок за напуштање производње електричне енергије из угља, па погођене заједнице и радници нису у могућности да доносе рационалне и информисане одлуке. Стиче се утисак да носилац израде акционог плана планира да “одложи” енергетску транзицију за 2030. годину, упркос чињеници да је, како сам наводи у документу, енергетска транзиција “већ почела”. Тако, акциони план садржи формулације попут “после 2030. године, у процесу енергетске транзиције, како је предвиђено ИНЕКП-ом, термоелектране би радиле са смањеним капацитетом, али без убрзаних затварања. Ово би као последицу имало значајно смањење радне снаге у производњи лигнита”, без било каквих јасних процена наведених утицаја (шта значи значајно смањење радне снаге?) и адекватног временског оквира. У потпоглављу под називом “Веза циљева политике у области енергетике и климе са Акционим планом праведне транзиције” не наводи се циљ који подразумева престанак производње електричне енергије из угља. Такође, приметно је и занемаривање јавних политика из надлежности Министарства	
--	--	--	--

		заштите животне средине, па се тако у акционом плану праведне транзиције могу наћи констатације попут “два су кључна документа којим је дефинисан процес декарбонизације у Србији, а то су ИНЕКП и Стратегија развоја енергетике”, без осврта на нпр. Стратегију нискоугљеничног развоја. Подносилац указује да је, као предуслов за планирање праведне транзиције, неопходно недвосмислено одредити датум напуштања производње електричне енергије из угља, имајући у виду да је у супротном немогуће поставити адекватне временске оквире за реализацију активности предвиђених Акционим планом праведне транзиције. Наиме, носилац израде акционог плана као параметар узима 2050. годину као годину престанка производње електричне енергије из угља ослањајући се на сценарије израђене у току припреме Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије за период до 2030. године, са пројекцијама до 2050. године. Наиме, у сваком од предложених сценарија на које се носилац израде плана ослања предвиђа се коришћење термоенергетских капацитета и у 2050. години (у неким сценаријима се говори о резервним капацитетима док се у неким говори о производним капацитетима). Међутим Подносилац овим путем изражава сумњу да је уопште могуће да постојећи термоблокови (стара велика постројења) могу да буду у погону након 2040. године (а нарочито да могу да буду у погону, било као резервни капацитети било као производни, до 2050. године како се у свим сценаријима изложеним у ИНЕКП-у предвиђа?!?). Ово пре свега имајући у виду да ове термоелектране нису у могућности да се ускладе ни са Националним планом за смањење емисија, већ од 2018. године до данас производе електричну енергију и обављају своје активности уз кршење важећих прописа. Такође, у акционом плану праведне транзиције недостају и подаци о томе на који начин ће бити обезбеђено да постојећа постројења обављају производњу у складу са захтевима Директиве о индустријским емисијама од	
--	--	---	--

		01. јануара 2028. године. Нарочито забрињава динамика спровођења декарбонизације и улагања у енергетски сектор, а чија интензификација се планира тек након 2030. године, односно 2040. године. Подносилац указује да уколико буду предвиђане мере и временски оквири који се ослањају на старе термоенергетске капацитете и тешко остварива предвиђања временског периода у којем их је могуће одржавати на мрежи постоји опасност да транзиција не буде постепена, а самим тим и да буде готово немогуће да она буде праведна. Потребно је поставити реалне временске оквири за постепено гашење појединих термоблокова и системски приступити изради мера које ће пратити ову динамику како не би дошло до предузимања ad hoc мера које не могу довести до жељених ефеката. Чињеница да наведени акциони план се доноси на период до 2030. године, а да не постоје ни јасне временске одреднице нити мере које се односе на повлачење са мреже термоелектрана Колубара и Морава, које већ више од две године незаконито спроводе активности, додатно забрињава и може закључити да се њихово гашење не планира пре 2030. године. Уколико се планира, акциони план ту информацију не садржи. Као резултати анализе се наводи да “Дијагностика праведне транзиције показала је да би у случају затварања ТЕ Колубара и ТЕ Морава, у Колубарском региону могла бити индиректно погођена 472 радна места, углавном подизвођачи и предузећа у ланцу вредности ЕПС-а, али који представљају прихватљив проценат укупне запослености на овој територији.” Међутим, не постоји конкретан датум када се планира повлачење ових термоенергетских капацитета нити које су мере и активности конкретно усмерене на погођена радна места, нити се осврће на чињеницу да су она морала бити повучена најкасније крајем 2023. године. Оно што додатно забрињава јесте чињеница да план као адекватну меру праведне транзиције препознаје “прерасподелу радне снаге по другим рудницима”,	
--	--	--	--

		што се свакако не може сматрати адекватном мером која ће довести до праведне транзиције.	
7.	Мере и активности	Акциони план садржи укупно 15 мера које треба спровести како на националном тако и на локалном нивоу. Већина предвиђених мера су или “припремне” или подразумевају додатне анализе и истраживања. Наведено је потврђено у самом акционом плану који садржи констатације попут “сагласно томе Акциони план праведне транзиције представља увод у процес праведне енергетске транзиције и дефинише мере и активности које је потребно реализовати како би се успоставило управљање праведном транзицијом као и припремне активности за спречавање негативних последица енергетске транзиције и подстицање развоја региона”, као и “ове мање хитне активности учиниће енергетску транзицију праведнијом у будућности, после 2030”. С тим у вези, Подносилац указује да није јасно која је вредност овог документа, уколико није успео да идентификује конкретне мере које је неопходно предузети како би се ублажили ефекти енергетске транзиције, већ се мере искључиво свode на обавезе доношења неких других докумената, који су већ требали бити доноси (као предуслов за израду овог акционог плана) или доношење докумената који ће садржати конкретне мере и активности?! Министарство рударства и енергетике је себе ослободило обавезе да изврши темељну анализу стања која би била основа за утврђивање суштинских мера и активности у акционом плану. На пример, акционим планом је предвиђено “ажурирање” законодавства и укључивање концепта праведне транзиције у националне стратегије, за шта Министарство предвиђа да је потребно издвојити укупно 330 хиљада евра. Министарство не прецизира које то тачно стратегије, законе и подзаконска акта је потребно изменити. Да ли је потребно изменити Стратегију развоја енергетике која је донета у новембру 2024. године, где је Министарство током јавне расправе одбило коментаре који се односе на праведну енергетску транзицију наводећи да ће	Документ представља увод у област праведне транзиције дефинисане у оквиру Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије („Службени гласник РС“ број 70/2024) и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године („Службени гласник РС“ број 94/2024). План треба да представља оперативни документ Владе у циљу успостављања процеса праведне транзиције са генералним смерницама које је у даљем процесу рада након успостављања релевантних институционалних, финансијских и других механизма потребно разрадити и урадити детаљне анализе. Анализе није могуће радити на овом нивоу а у документу у поглављу 3 и 4 је јасно наведено да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. То значи да када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy

		питања праведне енергетске транзиције бити обрађена у Акционом плану за праведну транзицију? Имајући у виду да је Министарство тако прецизно могло да одреди износ који је потребан за “ажурирање” законодавства, претпоставља се да има тачан списак прописа које је потребно изменити. План га не наводи, већ као индикатор наводи “усвајање свих потребних законских и подзаконских аката Проглашени примарни и подзаконски прописи” и “број предлога које се односе на праведну транзицију у постојећим и новим стратешким документима и законима/Министарство рударства и енергетике”. Подносилац указује да не постоје јасни и прецизни индикатори за спровођење мера. Имајући у виду да су мере и индикатори који су наведени у акционом плану непрецизни и описни, а да израђивач не поставља ни прецизне циљеве, праћење примена мера предвиђених акционим планом је практично немогуће. Индикатори, или како их носилац израде плана назива “кључни показатељи учинка” су толико непрецизни да садрже „индикаторе“ попут “одлучивање о могућности спровођења”?! Постављању прецизних индикатора је било неопходно да претходи детаљна експертска анализа која је евидентно изостала. Овако произвољно постављени индикатори онемогућавају контролу спровођења мера, а са друге стране спречавају одговорност надлежних органа за непредузимање адекватних мера и поново указују да се израђивач акционог плана није се озбиљније бавио стварним и очекиваним ефектима предвиђених мера на смањење негативних ефеката енергетске транзиције. Најзад, не постоји усклађеност у ономе што је речено да су кључни изазови и ономе што су мере и активности предвиђене акционим планом. Тако, у акционом плану се наводи да “акције треба да се развијају уз координисан приступ могућностима прекограничне и регионалне сарадње, користећи њихов пун потенцијал”, док се на другом месту наглашава и потреба декарбонизације даљинског	Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning.
--	--	---	---

		грејања, али наведене констатације нису праћене мерама у акционом плану. Акциони план праведне транзиције препознаје да су системи за производњу топлотне енергије који користе фосилна горива такође погођени енергетском транзицијом, али не да је никакву процену броја радника, нити локалних заједница које ће бити погођене гашењем ових система.	
8.	Недостаје cost-benefit анализа	Носилац израде акционог плана није спровео анализу трошкова и користи како би се проценили сви потенцијални трошкови и користи за сваку меру коју је предложио. Исход ове анализе, коју је неопходно спровести, одредиће да ли је одређена мера финансијски изводљива или би сврсисходније било предвидети и спровести неку другу меру, а све како би свака мера, са становишта друштвеног благостања била оптимална. У акционом плану праведне транзиције се наводе главни фактори који доприносе потреби да Србија неодложно донесе план за декарбонизацију кроз све секторе привреде, те се између осталог наводе “Друштвени ефекти, тако што средства „заробљена“ у производњи угља ограничавају развој заједница и региона”. На шта се конкретно мисли када се каже заробљена средства? Да ли се мисли на субвенције које држава даје ЕПС-у како би се осигурала производња електричне енергије из угља? Да ли је рађена анализа о количини “заробљених” средстава? Да ли је рађена анализа на који начин се та средства могу искористити за финансирање праведне енергетске транзиције? Подносилац указује да су одређене међународне организације попут Енергетске заједнице, ОЕБС-а и ИМФ-а спроводиле наведене анализе, те да их треба узети у разматрање приликом одређивања извора финансирања и процене утицаја на економију.	Документ представља увод у област праведне транзиције дефинисане у оквиру Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије („Службени гласник РС“ број 70/2024) и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године („Службени гласник РС“ број 94/2024). План треба да представља оперативни документ Владе у циљу успостављања процеса праведне транзиције са генералним смерницама које је у даљем процесу рада након успостављања релевантних институционалних, финансијских и других механизма потребно разрадити и урадити детаљне анализе. Анализе није могуће радити на овом нивоу а у документу у поглављу 3 и 4 је јасно наведено да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе

			дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. То значи да када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning.
9.	На јавној расправи није изложен документ “Дијагностика праведне транзиције”	Подносилац указује да се у акционом плану праведне транзиције на више места позива на документ под називом “Дијагностика праведне транзиције” који није изложен на јавном увиду и није доступан јавности. Тако, у акционом плану се наводи да “имајући у виду обим и комплексност процеса енергетске транзиције Србије, аспект праведне транзиције је посебно разматран и анализиран у оквиру пројекта Студија Дијагностике праведне транзиције Србије у оквиру којег је припремљен Акциони план праведне транзиције”, као и “Дијагностика праведне транзиције показала је да би у случају затварања ТЕ Колубара и ТЕ Морава, у Колубарском региону могла бити индиректно погођена 472 радна места, углавном подизвођачи и предузећа у ланцу вредности ЕПС-а, али који представљају прихватљив проценат укупне запослености на овој територији”. Министарство је било дужно да објави наведени документ као део обавезне документационе основе за доношење овог акционог плана, а како би заинтересоване стране могле да доносе рационалне и информисане одлуке. Да се Министарство рударства и енергетике определило да овај документ усваја у законом прописаним оквирима, анализе из документа Дијагностика праведне транзиције би у доброј мери могле да послуже као основ за анализу стања израђену у складу са Законом о планском систему и релевантним подзаконским актима.	Предмет јавне расправе је документ који се предлаже Влади на усвајање.
10.	Закључак	Наведени документ представља још једну пропуштену прилику да наше друштво одговори изазовима енергетске транзиције и бар минимално се одмакне од	

		уобичајеног модела израде докумената јавних политика веома ниског квалитета који се неће примењивати у пракси. Министарство рударства и енергетике је, без утемељења у позитивним прописима Републике Србије, одступило од обавезе да примени Закон о планском систему. Позивање на члан 50. Закона о планском систему нема правно утемељење и представља злоупотребу права. Министарство рударства и енергетике је, без образложења, игнорисало Политичке смернице за праведну транзицију Енергетске заједнице, као и препоруке Енергетске заједнице за унапређење ИНКЕП-а, а које су се односиле на питања праведне транзиције. Да није тако поступило Министарство рударства и енергетике могло је даприпреми квалитетнији документ који би одговарао потребама друштва. Идентификација заинтересованих страна и модел управљања који су предложени у овом Акционом плану показују забрињавајући ниво недемократске културе, неразумевања степена развоја људског друштва и цивилизацијског минимума. У том делу Акциони план не само да одступа од стандарда на нивоу Европе или Европске уније, већ одступа и од стандарда друштвених односа карактеристичних за друштва у 20. и 21. веку. Усвајање оваквог документа представљало би јасан показатељ да Министарство рударства и енергетике, као ни Влада Србије, нису у стању да управљају енергетском транзицијом. Овај документ се не може коментарима и примедбама поправити, штетан је по јавни интерес, може довести до угрожавања људских права грађана, поремећаја друштвених односа, повећања сиромаштва појединаца и локалних заједница. С тим у вези, неопходно је овај документ повући из јавне расправе и започети процес из почетка, у складу са смерницама Енергетске заједнице.	Документ је коригован сагласно прихваћеним коментарима у циљу да буде јаснији. Документ треба да буде оперативни план Владе за успостављање процеса праведне енергетске транзиције а који на тај начин ће омогућити на транспарентан начин адекватно учешће свих релевантних заинтересованих страна у даљем процесу дефинисања и спровођења политика и мера. Праксе везано за институционални, стратешки, финансијски и правни оквир су различите за сваку земљу а смернице које је припремио Секретаријат Енергетске заједнице су донете у мају 2025. и нису обавезујуће што свакако не искључује да се у наредној ревизији овог документа примене.
--	--	--	---

Коалиција за одрживо рударство			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
1.	Представљање акције смањење емисија у Србији као да ће то допринети заустављању климатских промена потпуно је неприхватљива пракса. Обавеза је сваког поштеног на науци И релевантним подацима базираног документа да макер у назнакама покаће стварност кретања емисија посебно из угља који је очигледно главна тема овог покушаја описивања праведне транзиције. Навешћемо само да је Кина 2023, И 2024 спалила преко 8 до 9 милијарди тона угља, што је при тренутном спаљивању угља у Србији преко 2000 година спаљивања. То значи да Србија настави 2000 година да спаљује овим темпом не би емитовала од угља колико Кина за две године. Исто тако Индија је за две наведене године спалила преко 2 милијарде тона угља што је преко 500 година српског спаљивања. То говоримо зато јер очекујемо од Владе и израдјивача оваквих докумената да почну да се суочавају са кључном чињеницом да ће Србија бити НЕТО ТРПИТЕЉ КЛИМАТСКИХ ПРОМЕНА И да у том контексту Србија треба да се бави кључном проблематиком борбе против климатских промена а то је ЗАШТИТА ОБРАДИВОГ ЗЕМЉИШТА; заштита одржвог БИЛАНСА ВОДА И изградњом таквих хидротехничких објеката, И зуспостављањем таквих технолгија производње обновљивих извора енергије КОЈИ НЕЋЕ УНИШТАВАТИ НАЈБОЉУ ФОРМУ СОЛАРНЕ ЕНЕРГИЈЕ а то је пољопривреда.		Документ се не бави овом проблематиком, већ произилази из стратешких документа у оквиру којих се дефинише процес енергетске транзиције.

	Исто тако Индија је за две наведене године спалила преко 2 милијарде тона угља што је преко 500 година српског спаљивања. То говоримо зато јер очекујемо од владе И израђивача оваквих докумената да почну да се суочавају са кључном чињеницом да ће Србија бити НЕТО ТРПИТЕЉ КЛИМАТСКИХ ПРОМЕНА И да у том контексту Србија треба да се бави кључном проблематиком борбе против климатских промена а то је ЗАШТИТА ОБРАДИВОГ ЗЕМЉИШТА; заштита одржвог БИЛАНСА ВОДА И изградњом таквих хидротехничких објеката, И зуспостављањем таквих технолгија производње обновљивих извора енергије КОЈИ НЕЋЕ УНИШТАВАТИ НАЈБОЉУ ФОРМУ СОЛАРНЕ ЕНЕРГИЈЕ а то је пољопривреда		
2.	Наставља се са праксом противуставног презентовања Србије БЕЗ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ*. То што је владајућа партија одустала од Косова не значи да ће то стање трајати након промене власти, такодје упозораавамо да ће за овакве документе који јасно имплицирају да се Власт одрекла Косова, неко морати жестоко да одговара када се судство ослободи. У том контексту сматрам да израђивач И Влада боље искористи прилику, повуче овај доцумент И изради доцумент који ће изразити историјску И уставну чињеницу да је Косово са својим билансима угља И својом будућом енергетиком део Србије.		Ова тема је предмет других докумената и процеса..

* Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији о независности Косова.

3.	Побројани актери од значаја за овај план у поглављу 4.6 нису ниуком случају једини који морају бити побројани. Главни носилац дугорочне одрживости И спроводивости овог плана ⁴ су очигледно порески обвезници, односно парламент којоји њих представља, али И удружења Грађана, Синдикати итд.		Документ је допуњен релевантним институцијама које треба да буду укључене у процес.
4.	Није прихватљиво да се као у овом документу потпуно неутемељено тврди да цена енергије стално расте. Упозоравамо да је простим прегледом статистику кретања цена нафте на светском тржишту од 2010те до данас уочљиво смо повремено скакање цена али да у оне претежно у разумном оквиру релативно ниске цене, која је сада око 60 до 70 долара за барел. У том контексту неприхватљиво је да израђивач овакве паушалне тврдње не утемељи И не покаже да је раст цена енергије заправо директна последица ненормално великог захватања државе Србије која надоградјује драматично цену горива која последично драстично диже И цену енергије		Цене електричне енергије и њихова структура нису предмет овог документа.
5.	Срамотно је да се наставља манипулативна пракса лажног представљања стања улагања у електро енергетске објекте у Србији, тако да се стално добија утисак да се И даље налазимо у септембру 2000те године. Јасно је да се овакво лажно представљање користи да би се оправдало готово криминално лобирање за наставак улагања у ове објекте и да би се оправдало готово хистерично промовисање потребе да се под хитно предје на тзв ОИЕ који по праксама како се код нас планирају и изградјују ОИЕ објекти ЗАПРАВО НИСУ ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ. Упозоравамо да је на противзаконит начин настављено са праксом додељивања пољопривредног земљишта и то на (п)огромним површинама. Прича о Агри соларима је само покушај немуштог и коруптивног прикривања		Инвестиције и инфраструктурни пројекти су предмет других стратешких докумената.

	чињенице да ће трајно бити уништене стотине хиљада хектара, при чему ће оваква пракса коруптивне изградње објеката довести до драстичног раста цена за преко 80 посто грађана који ше постати таоци тржишне утакмице и заробљених државних средстава у форми субвенција и других механизма, односно кроз драстичан раст цена струје услед либерализације регулаторних капацитета, а што ова Влада услед својих картелских инклинација свесрдно помаже.		
6.	Документ потпун неутемељено И у виду некакве религијске проповеди промовише нека апстрактна радна места у сектору ОИЕ који ће наводно запослиути , није наведено колико, грађана а што би требалои дад а некакву лажну наду да ће тим недоказаним запошљавањима да се регулише проблематика социјалне бомбе до које ће довести мало раније описан коруптивни механизам инвестиција у тзв ОИЕ. Овде желимо да наведемо да многе државе забрањују употребу њива за тзв ОИЕ и да се таква употреба пољопривредног земљишта назива Ланд Граббинг. оваква криминална појава против законитог додељивања пољопривредног земљишта за трајне енергетске објекте је у директној и трајној стратешкој обавези Србије да очува своје пољопривредно земљира а што је обавеза која директно проистиче из закона о пољопривредном земљишту. Уверавамо Вас да ће сви одговорни за овакву коруптивну праксу како из Владе, тако и из локалних самоупорава те приватене домаће и стране корпорације сносити оштру и болну одговорност за противуставно и противзаконито додељивање пољопривредног земљишта за тзв ОИЕ.		Предложени документ садржи активности које су усмерене на анализу нових радних места неовисно о развоју коришћења ОИЕ.
7.	И у овом документу се наставља са систематским И криминалним приукривањем опасности која ће довести до масовног екоцида у Србији ако се , као што то овај доцумент поодразумева, приступи масовном рударењу одредјених врста минерал неопходних за батерије		Документом се омогућава укључивање шире јавности и свих релевантних институција и тела, као и организација цивилног друштва да активно учествују у

	таквог хемијског састава који се базира на литијуму а који ће како на нивоу рударења, тако И на нивоу производње батерија довести до уништења Србије. Поново упозоравамо да ће криминално и неприкривено промовисање оваквог рударења и еколошки неприхватљиве производње батерија базираних на литијуму довести до маовних судских процеса и озбиљних казни за промотере овакве илегалне праксе.		креирању и спровођењу мера и политика у области праведне транзиције.
--	--	--	---

8.	Документ претежно свој циљ види у засутавању климатских промена, односно редукацији емисија, потпуно заборављајући на чињеницу да осим тога постоји кључно питање а то је како ће оваква АГЕНДА, која је очигледно АГЕНДА У ЛОШЕМ СНИСЛУ да утиче на социјално стање свих грађана Србије. Централна тема је енергетско сиромаштво, а у ситуацији када је Кина спалила 2000 година наших емисија за две године питање је не како да МИ НАВОДНО УТИЧЕМО НА КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ; него како да направимо такав енергетски систем који неће довести до раста цена на ниво који ће истиснути са тржишта енергије измедју 60 и 80 посто грађана а за интерес уског слоја компанија које су директном корупцијом дошле до прилике да користе пољопривредно земљиште за своје махинације ОИЕ. ОИЕ треба да буду ПОМОЋ СВИМ ГРАДАНИМА односно Србија треба да буџетске и све друге механизме користи да омогући грађанима да редукују потрошњу и производе своју енергију. Потпуно је извесно да Прозумерски приступ како је сада успостављен служи само да се средњем слоју у Србији, којег има мало, омогући да оствари одредјене користи, мада ни њима не решава у потпуности проблем енергетске потрошње али суштински претежни део грађана неће моћи да се носи са драстичним растом цена којем већ сведочимо. Србија како се сада креће иде у правцу ТЕХНОФЕУДАЛИЗМА, или КОМУНИЗМА ЗА БОГАТЕ.		Документ се на бави смањењем емисија гасова са ефектом стаклене баште и енергетским сиромаштвом.
Мрежа организација за децу Србије МОДС			
Коментар, питање, мишљење		Образложење коментара	Одговор
Comment, question, opinion		Explanation of the comments	Reply

1-	У складу са Конвенцијом о правима детета (УН, 1989), националним законодавством, као и стратешким обавезама Републике Србије у области заштите права детета и одрживог развоја, подносимо следеће предлоге и коментаре на Предлог Акционог плана праведне транзиције. Наш циљ је да се кроз овај важан стратешки документ осигура да деца и млади буду препознати као специфична и посебно рањива друштвена група у процесима енергетске и друштвено-економске транзиције. Увођење експлицитне референце на права детета У целокупном документу нема ниједне експлицитне референце на права детета или Конвенцију УН о правима детета (ЦРЦ), иако се наводе социјалне последице транзиције, посебно у вези са запошљавањем и образовањем. Права детета – на здраву животну средину, образовање, партиципацију, информисање и социјалну сигурност – остају непрепозната као посебна област анализе и деловања. Укључити посебан део о утицају енергетске транзиције на децу и младе, укључујући анализу ризика и предлоге мера које гарантују да ниједно дете не буде угрожено током транзиције.	Енергетска транзиција представља шансу за праведнији и здравији развој Србије, али само ако ниједна друштвена група – а посебно деца – не остане занемарена. Верујемо да ове допуне Акционог плана представљају неопходан корак ка усклађивању са најбољим праксама праведне транзиције и обавезама према деци. Предлог допуне текста: У поглављу 1.3. Дефиниција праведне транзиције додати следећи пасус: Праведна транзиција мора се одвијати у складу са међународним и националним стандардима људских права, укључујући Конвенцију о правима детета. Деца имају право на здраву животну средину, образовање које одговара потребама савременог друштва, информације о променама које их се тичу и учешће у процесима доношења одлука које утичу на њихову будућност. Посебна пажња мора бити посвећена заштити деце у заједницама погођеним енергетском транзицијом	Допуњено
2.	Успостављање посебног поглавља о утицају транзиције на децу и младе Предлог нове подсекције (пред крај поглавља 4): Утицај праведне транзиције на децу и младе.	Енергетска транзиција има потенцијал да утиче на живот деце кроз промене у економији, образовним могућностима, здравственим условима и квалитету животне средине. У заједницама које су зависне од рударства, деца могу бити директно погођена губитком запослења родитеља, миграцијама или падом локалних услуга. Такође, деца су посебно рањива на последице загађења ваздуха и климатских промена. Акциони план треба да препозна ову рањивост и дефинише специфичне мере за заштиту деце.	Предложени документ је увод у процес праведне транзиције. Праведна енергетска транзиција је процес који се не завршава 2030.године а сагласно томе је и дефинисана мера. У документу је наведено да ће се након дефинисања Плана декарбонизације ЕПС ад и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, урадити детаљне анализе и дефинисати адекватне мере и политика у оквиру тога и потребна финансијска средства и на основу тога урадити ревизија овог документа. Тек тада ће

			бити могуће да се сагледа Утицај праведне транзиције на децу и младе.
--	--	--	--

3.	У плану се помиње потреба за „развојем вештина“ и „институционалном обуком“, али фокус је готово искључиво на радно способном становништву. Нема системских предлога како ће се образовни систем прилагодити деци и младима који живе у угроженим заједницама, посебно у општинама зависним од рударства. Препорука: Додати мере које ће осигурати приступ квалитетном и релевантном образовању за децу у транзиционим регионима, укључујући: • развој „зелених“ наставних програма у основним и средњим школама, • улагање у школске инфраструктуре у погођеним заједницама, • подршку деци чији су родитељи погођени губитком посла кроз социјалне програме и стипендије. У тексту се говори о „друштвеном дијалогу“ и „ангажовању заједнице“, али нигде се деца и млади не помињу као релевантна циљна група. Партиципација је једно од темељних права детета, посебно у питањима која их се тичу – а климатске промене и енергетска транзиција свакако јесу таква питања. Препорука: Увести обавезу укључивања младих у консултативне процесе везане за праведну транзицију. Ово може укључити: локалне форуме младих у погођеним општинама, сарадњу са школама и омладинским организацијама, интеграцију ставова младих у планове за локални развој.	Предлог мера Образовање и развој вештина: • Развити и увести наставни програм за основне и средње школе који се бави зеленим вештинама, екологијом и климатским променама. • Обучити наставно особље за преношење знања о одрживом развоју. • Улагати у школе у угроженим општинама како би остале стабилне и функционалне и након затварања рудника и губитка популације. Социјална заштита деце: • Успоставити програме подршке деци из породица погођених губитком посла (стипендије, бесплатни уџбеници, бесплатан превоз). • Обухватити децу у социјалне мапе за планирање локалних интервенција (у вези са исхраном, образовањем, становањем и здрављем). Партиципација младих: • Организовати локалне консултације са децом и младима у општинама у транзицији. • Успоставити механизме за континуирано праћење утицаја транзиције на децу кроз сарадњу са школама и организацијама цивилног друштва.	Предложени документ је увод у процес праведне транзиције. Праведна енергетска транзиција је процес који се не завршава 2030.године а сагласно томе је и дефинисана мера. У документу је наведено да ће се након дефинисања Плана декарбонизације ЕПС ад и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, урадити детаљне анализе и дефинисати адекватне мере и политика у оквиру тога и потребна финансијска средства и на основу тога урадити ревизија овог документа. Тек тада ће бити могуће да се сагледа Утицај праведне транзиције на децу и младе.
----	---	---	--

4.	4. Укључивање индикатора за децу у систему мониторинга	Предлог допуне система праћења: У оквиру система за праћење имплементације Акционог плана, неопходно је успоставити показатеље који мере утицај транзиције на децу, укључујући доступност образовања, квалитет живота у локалним заједницама, учесталост миграција породица, и степен учешћа деце у локалним процесима одлучивања. Нпр. - Број деце погођене економским последицама транзиције. - Промене у приступу образовању и здравственим услугама у погођеним општинама. - Број деце укључене у консултације или партиципативне процесе у локалним заједницама.	Предложени документ је увод у процес праведне транзиције. Праведна енергетска транзиција је процес који се не завршава 2030.године а сагласно томе је и дефинисана мера. У документу је наведено да ће се након дефинисања Плана декарбонизације ЕПС ад и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, урадити детаљне анализе и дефинисати адекватне мере и политика у оквиру тога и потребна финансијска средства и на основу тога урадити ревизија овог документа. Тек тада ће бити могуће да се сагледа адекватно утицај праведне транзиције на децу и младе.
Регионална академија за развој демократије			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
1.	Документ се позива на неколико кључних докумената које је Република Србија ратификовала и потписала, међутим нигде у документу нема детаљнијег плана преквалификација и запошљавања (рескилинг & упскилинг), јер су то ЕУ стандарди.	ЕУ очекује конкретне програме за запослене који губе посао, уз финансирање преко Јуст ТрансITION Фунд или Еуропеан Социал Фунд. Потребно је да се у сам документ укључи: Списак доступних курсева и преквалификација за рударе; Процену трошкова по учеснику; Сарадња са техничким школама и факултетима (које би то тех школе и факултети били задужени за обуку/преквалификације и издавање лиценци).	Предложени документ је увод у процес праведне транзиције. Праведна енергетска транзиција је процес који се не завршава 2030.године а сагласно томе је и дефинисана мера. У документу је наведено да ће се након дефинисања Плана декарбонизације ЕПС ад и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, урадити детаљне анализе и дефинисати адекватне мере и политика у оквиру тога и потребна финансијска

			средства и на основу тога урадити ревизија овог документа.
2.	Успостављање Праведног фонда за подршку погодјеним радницима	Социјални програми нису конкретно дефинисани нити финансијски подржани. Један од ЕУ критеријума је директна подршка радницима и њиховим породицама. Предлажемо да се формира Фонд за праведну транзицију Србије у сарадњи са буџетом државе, ЕПСом и другим донаторима. Фонд треба да покрива: новчане надокнаде, мобилност радне снаге, обуке и развој старт-уп програма у погодјеним регионима.	Предложена је активност успостављање механизма за финансирање праведне транзиције, а један од ових механизма може бити и Фонд праведне транзиције.
3.	Институционализација јавног дијалога и учешће локалне заједнице.	У самом документу недостаје социјални дијалог и консултације са заједницама. Један од ЕУ критеријума за праведну транзицију је и укључивање грађана и локалних власти у процес транзиције. Потребно је Праведну транзицију спровести на локалу. У социјални дијалог укључити МРЕ, Владу РС, НВО, локалне власти, синдикате, комплетну локалну заједницу и обавезно спровести јавне расправе приликом дефинисања мера које ће	Укључено у предложени документ.

4.	Недовољно разрађен механизам финансирања	Иако се спомињу извори финансирања, не постоји јасна мапа финансирања по активностима, као нити процена трошкова. Делује као да се не зна колико ће сам процес праведне транзиције коштати Државу Србију. Финансијска одрживост остаје нејасна.	Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције. Праведна енергетска транзиција је процес који се не завршава 2030.године а сагласно томе је и дефинисана мера. Поред тога у документу је наведено да ће се након дефинисања Плана декарбонизације ЕПС ад и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, урадити детаљне анализе и дефинисати адекватне мере и политика у оквиру тога и потребна финансијска средства и на основу тога урадити ревизија овог документа.
----	--	--	---

5.	Занемарен аспект менталног здравља и психосоцијалне подршке	Губитак посла и промене у животној средини имају снажан утицај на ментално здравље, али то није систематски укључено у сам документ.	Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције. Праведна енергетска транзиција је процес који се не завршава 2030.године а сагласно томе је и дефинисана мера. Поред тога у документу је наведено да ће се након дефинисања Плана декарбонизације ЕПС ад и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, урадити детаљне анализе и дефинисати адекватне мере и политике.
6.	Недостатак транспарентности и учешћа јавности	У документу се наводе консултације заинтересованих страна, али није јасно ко ће и како ће бити укључен, посебно заинтересовани грађани и невладин сектор. Није дефинисан механизам за повратну информацију и евалуацију од стране јавности.	У поглављу 7.1 је предложена управљачка структура.
7.	Документ садржи добре почетне елементе, али у погледу ИЛО смерница на које се позива, потребно је још неколико дефинисаних мера.	Дакле, потребно је јасније формулисати социјалног дијалога и родне инклузије. Осигурати усклађеност са основним правима на раду. Интегрисати свеобухватну социјалну заштиту.	Социјални дијалог и социјална заштита су укључени у предложени документ али ће се у даљем процесу рад након успостављања релевантног институционалног оквира моћи конкретније дефинисати потребне активности.

8.	Усклађеност са концептом и принципима Европске комисије и Оквиром ЕК 2021/1056	Недовољно је поменута институционална координација и приступ ЕК фондовима. Није јасно да ли је успостављен или се планира посебан орган за координацију и праћење спровођења праведне транзиције нити се помињу механизми коришћења Фонда за праведну транзицију.	У поглављу 7.1 је дата структура управљања процесом, у поглављу 7.2 приказан списак потенцијалних извора финансирања. Документ је предложен као увод у успостављање управљања процесом праведне енергетске транзиције у циљу успостављања и потребних финансијских механизма за реализацију активности у овој области.
9.	Усклађеност са концептом и принципима Европске комисије и Оквиром ЕК 2021/1056	Нејасно је ко ће управљати ризицима социјалних ефеката. ЕК наглашава потребу за подизањем свести и подршком јавности у транзицији. Нема детаља о мерама за родну равноправност и инклузију рањивих група. ЕК у својим смерницама инсистира на родној димензији као обавезне компоненте праведне транзиције.	Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције. Поред тога документом је предложена посебна активност везано за социјални дијалог и подизање свести. У поглављу 7.1 је дата структура управљања процесом а у предложеним активностима наведене су кључне институције које су носиоци тих активности.
10.	Директива о обновљивим изворима енергије Renewable Energy Directive	Прописује циљеве и правила за повећање обновљивих извора енергије у укупној енергетској потрошњи, што је кључан аспект енергетске транзиције.	Није предмет овог документа.
Центар за Високе Економске Студије- ЦЕВЕС			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply

Захваљујемо на могућности да допринесемо јавној расправи поводом Предлога Акционог плана за праведну транзицију. У наставку износимо наше кључне коментаре и препоруке са циљем да допринесемо даљем унапређењу плана. Акциони план праведне транзиције представља важан корак ка трансформацији економија локалних заједница које зависе од експлоатације угља и производње енергије из фосилних горива. Међутим, сматрамо да је кључно да се овај процес стратешки започне већ сада – знатно пре него што дође до конкретних смањења запослености у рудницима и термоелектранама. Наиме, иако се типологија и окружење привреде Ресавице и других рударских центара знатно разликују, заједничко им је то да је реч о суштински моноиндустријским центрима. Стога, неопходно је одмах започети са диверсификацијом производње и развојем алтернативних капацитета за запошљавање у погођеним регионима како би се створиле основе, клица, привреде која ће касније бити способна да апсорбује радну снагу која ће постати незапослена. Искуство Србије јасно показује да се нова предузећа – било да се ради о малим предузетничким иницијативама или већим греенфилд инвестицијама – најефикасније развијају у срединама у којима већ постоје људски и технички капацитети повезани са сродним индустријама. Другим речима, тамо где већ постоји одређени скуп знања, вештина и пословних веза, већа је вероватноћа да се успешно развију одрживи алтернативни извори запошљавања. Супротно томе, када дође до отпуштања у моноиндустријским срединама без претходног развијања основа за нову економску активност, те средине врло брзо постају „економске пустиње“ – региони без посла, прилика и перспективе. Прошавши кроз садржај Акционог плана, нисмо успели да идентификујемо конкретне активности које се односе на генерисање нових		Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције. Праведна енергетска транзиција је процес који се не завршава 2030.године а сагласно томе је и дефинисана мера. Поред тога у документу је наведено да ће се након дефинисања Плана декарбонизације ЕПС ад и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, урадити детаљне анализе и дефинисати адекватне мере и политика у оквиру тога и потребна финансијска средства и на основу тога урадити ревизија овог документа.
---	--	---

радних места (јоб генерацион). План се углавном ослања на три механизма: новчану помоћ за рударе који остају без посла, програме преквалификације, као и прерасподелу запослених унутар предузећа. Једина потенцијално релевантна активност је најава израде тзв. „Мастер плана за руднике угља“ у циљу пренамене њихове делатности и стварања основа за нова запошљавања – али ни та активност није довољно конкретизована и њена израда је планирана тек од септембра 2025. до јуна 2027. године. С обзиром на акутност проблема, ово указује на кашњење и мањак стратешке усмерености. Поред тога, финансијска средства предвиђена за спровођење праведне транзиције на локалном нивоу изузетно су скромна. До 2030. године, укупно се за локалне активности планира свега 13 милиона евра, док се за цео период и на националном и на локалном нивоу укупно издваја 89 милиона евра. То је, према нашем мишљењу, апсолутно недовољно да се на системски начин одговори на изазове транзиције, нарочито када се зна да је више од 25.000 радника директно запослено у сектору угља и термоелектрана, а да поједине општине – попут Лазаревца, Обреновца, Лајковца или Деспотовца – практично живе од статуса quo, тј. од не-транзиције. У таквом контексту, озбиљна и стратешки вођена подршка за алтернативно запошљавање мора бити у средишту сваке транзиционе политике. Нажалост, спонтана трансформација ка новим пословима у оваквим срединама готово никада не долази без шире подршке. Чак и када постоје техничка знања, потребни су и додатни фактори као што су предузетнички дух, тржишне везе и спремност на преузимање ризика. Искуство Србије потврђује да је вероватноћа успешног самоорганизовања капацитета који се буду „ослободили“ у одрживе предузетничке подухвате врло мала без координисане подршке државе и других актера. Стога и најмања, али добро усмерена помоћ – било да се ради о обуци, приступу		
---	--	--

тржиштима или подршци за покретање бизниса – може дати веома значајан допринос. Поред развоја малих бизниса, за поједине регионе са концентрацијом високо технички образоване радне снаге и инфраструктуром везаном за енергетику, постоји и потенцијал за привлачење већих инвестиција – укључујући и стране – које би искористиле постојећа знања и техничке капацитете. На тим местима било би оправдано и стратешки паметно усмерити напоре ка привлачењу инвеститора који могу интегрисати ову радну снагу у модерне производне или енергетски ефикасне индустрије. Закључно, сматрамо да је неопходно знатно конкретније и амбициозније приступити планирању алтернативног запошљавања у оквиру праведне транзиције – кроз територијално диференциране приступе, рану идентификацију развојних потенцијала и циљан развој институционалне подршке локалним привредама. Без тога, постоји озбиљан ризик да праведна транзиција остане само формални концепт без стварног утицаја на терену.		
ДЕЧИЈИ ФОНД УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА - УНИЦЕФ		
Коментар, питање, мишљење	Образложење коментара	Одговор
<i>УНИЦЕФ са великим уважавањем поздравља напоре Министарства рударства и енергетике и похваљује израду и стављање на јавни увид Акционог плана праведне транзиције. Овај кључан корак сведочи о посвећености Републике Србије одрживој будућности, а посебно је значајан за добробит и будућност деце, управо због њихове посебне рањивости у контексту комплексних друштвених и економских промена које зелена транзиција носи.</i>		

--	--	--

1.	Деца су несразмерно погођена утицајима климатских промена и загађења, а истовремено су најосетљивија на социјално-економске поремећаје који прате прелазак на зелену економију. Потенцијалне промене у индустрији, запослењу родитеља или локалним заједницама могу директно утицати на њихов приступ образовању, здравственој заштити и општој добробити. Изузетно је похвално и важно што Акциони план, у делу развоја људског капитала, препознаје кључну улогу подршке деци и породицама. То укључује унапређење услуга за децу и стварање бољих перспектива за младе кроз развој вештина и отварање радних места. Предлози за Измену Акционог Плана У циљу додатног јачања подршке деци у оквиру праведне транзиције, предлагемо следеће измене у Акционом плану: 1. Измена формулације у поглављу 6.3. Акциони план – краткорочне активности на локалном нивоу (Група А), Табела 11: Акциони план – Краткорочне активности на локалном нивоу: Уместо постојеће тачке 9. "Истраживање посебних краткорочних мера за одређене категорије погођених запослених док не постану доступна нова радна места (нпр. минимална новчана накнада)", предлагемо да се формулација измени у: • Спровођење посебних краткорочних мера за одређене категорије погођених запослених док се не ослободе нова радна места (нпр. новчана социјална помоћ) и посебних мера за децу из погођених породица (нпр. децји додатак, једнократна новчана помоћ, итд.). 2. Следствена измена у оквиру Табеле 16: Резиме табела финансијских потреба по предмету активности - Краткорочне активности на локалном нивоу: У тачки 9. "Краткорочне специфичне мере за посебне категорије погођених запослених док не буду доступна нова радна места", предлагемо измену у: • Краткорочне специфичне мере за посебне категорије погођених запослених док не буду доступна нова радна места (нпр. новчана социјална помоћ) и посебних мера за децу из погођених породица (нпр. децји додатак, једнократна новчана помоћ итд.).		Допуњено.
----	---	--	-----------

KfW Development Bank, Belgrade Office			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
Да ли је Акциони план предвиђао да Канцеларија за дуално образовање и Национални оквир квалификација (ODENQF) буде једна од институција одговорних за спровођење Акционог плана?		Видимо да би иницијативе за развој вештина, попут преквалификације и усавршавања, такође требало да буду подржане од стране ODENKF-а.	У предложеном документу су укључени кључни актери а међу њима је и Министарство просвете, Национална служба за запошљавање, Привредна комора Србије и др.. Мишљења смо да ће свакако у даљем процесу дефинисања детаљнијих активности спровођења активности, указати се потреба за укључивањем и других релевантних тела и институција а међу којима су и наведене.
Унија послодаваца Србије			
Коментар, питање, мишљење Comment, question, opinion		Образложење коментара Explanation of the comments	Одговор Reply
1.	Опште запажање које желимо да истакнемо и у оквиру коментара на овај документ је да Републици Србији недостаје Национална стратегија развоја , која је морала примарно бити донета уз консултацију свих заинтересованих страна. Овај документ би био полазна основа за доношење докумената појединачних јавних политика које се планирају у скоријој будућности у вези са зеленом, дигиталном и праведном транзицијом. С тим у вези сматрамо да ће бити велики изазов предвидети програме, планове, активности и мере у областима које желимо да се реформишемо, без претходно урађене анализе и заузимања става у којим областима је РС конкурентна у односу на остатак земаља окружења, Европе, света, и без постављених ширих и дугорочних перспектива правца развоја Републике Србије.	Унија послодаваца Србије поднела је иницијативу Социјално-економском савету Републике Србије за доношење Стратегије развоја Републике Србије, која је и усвојена од овог највишег трипартитног тела, али се до сада није кренуло ка њеној реализацији, те сматрамо изузетно битним да Влада РС увиди значај доношења оваквог стратешког документа који треба да дугорочно определи правце развоја Републике Србије и тако обезбеди дугорочну одрживост најважнијих привредних грана које желимо да развијамо како би одржали своју конкурентску предност и препознатљивост. С тим у вези, истичемо ставове водећих домаћих економиста који истичу да се српска економија суочава са последицама ослањања на модел раста уместо на одрживи модел развоја,	Сагласни. Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције.

		што је последица изостанка јединствене националне стратегије.	
2.	Потребно је у самом уводу документа у тачки 1.1. дати дефиницу Праведне транзиције која је дата касније у тачки 1.3. Такође, у предметној дефиницији предлажемо да се термин пристојан рад замени термином достојанствен рад, јер се тај израз чешће користи	Из разлога боље прегледности и јасноће документа, непоходно је у Уводу, на самом почетку документа дати дефиницију предмета документа. У оквиру 1.3 и наслова 5. који носи назив друштвена и економска питања с обзиром да превиђа механизме социјалног дијалога, предлажемо допуну формулације у другој реченици, тако да гласи: „Ово обухвата консултације са радницима и њиховим синдикатима, послодавцима, удружењима послодаваца, Владом, локалним самоуправама и организацијама цивилног друштва“.	Кориговано сагласно коментарима.

3.	Имајући у виду дефиницију праведне транзиције у којој стоји да она има за циљ промовисање еколошки одрживе економије на начин који је праведан и инклузиван за све раднике, предузећа и заједнице и све чиме се овај акциони план бави, као и предвиђене активности на националном и локалном нивоу у ове процесе неопходно је у све процесе укључити социјалне партнере и Социјално економски савет Републике Србије као и локалне Социјално-економске савете. Ово све с обзиром на улогу коју имају а која је одређена чланом 3. Закона о социјално-економском савету који упућује на то да су социјални партнери носиоци социјалног дијалога у Републици Србији, те да се они кључни чиниоци за разматрање питања која су од значаја за остваривање економских и социјалних слобода и права човека, материјалног, социјалног и економског положаја запослених и послодаваца и услова њиховог живота и рада, развоја културе преговарања, подстицања мирног решавања колективних радних спорова, развоја демократије и издавања часописа, брошура и других публикација из делокруга свог рада.	Кључни актери социјалног дијалога - представници синдиката, послодаваца и Владе, односно локалних власти морају бити препознати и обухваћени. Имајући у виду члан 3, те чланове 9, 10 Закона о Сцоцијално-економском савету Републике Србије сматрамо да је неопходно у све процесе укључити социјалне партнере. Члан 3. Закона о социјално-економском савету Републике Србије: Социјално-економски савет се оснива у циљу успостављања и развоја социјалног дијалога у питањима од значаја за остваривање економских и социјалних слобода и права човека, материјалног, социјалног и економског положаја запослених и послодаваца и услова њиховог живота и рада, развоја културе преговарања, подстицања мирног решавања колективних радних спорова, развоја демократије и издавања часописа, брошура и других публикација из делокруга свог рада. Члан 9. Закона о социјално-економском савету Републике Србије Социјално-економски савет разматра питања: развоја и унапређивања колективног преговарања, утицаја економске политике и мера за њено спровођење на социјални развој и стабилност, политике запошљавања, политике зарада и цена, конкуренције и продуктивности, приватизације и друга питања структурног прилагођавања, заштите радне и животне средине, образовања и професионалне обуке, здравствене и социјалне заштите и сигурности, демографских кретања и друга питања у складу са актима. Члан 10. Закона о социјално-економском савету Републике Србије Социјално-економски савет разматра нацрте закона и предлоге других прописа од значаја за економски и социјални положај запослених и послодаваца и о њима даје мишљење.	Укључено у предложени документ.
----	---	---	---------------------------------

4.	Такође, истичемо да су у свим активностима, потребно укључити социјалне партнере, али и Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Национална служба за запошљавање, Министарство просвете, Министарство туризма, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарство информисања и телекомуникација, Министарство државне управе и локалне самоуправе.		Наведено у предложеном документу.
5.	Предлажемо да се ојача социјални дијалог на локалном нивоу, да се обезбеди неопходна инфраструктура на локалу, да се програми образовања прилагоде потребама локалне привреде, да се подстакне развој заједнштва, и то нарочито женског.		Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције. Поред тога документом је предложена посебна активност везано за социјални дијалог и подизање свести.
6.	Потребно је кроз олакшавање услова за стицање статуса јавно признатог организатора образовања одраслих, омогућити креирање већег броја кратких обука, које ће помоћи у доквалификацији, преквалификацији радне снаге.		Ово је укључено у предложене активности.

**Terzić Vesna, Simić Dragan, udruženje Tihi lug Veliki Crljeni
Zvezdan Kalmar Cekor.**

Коментар, питање, мишљење		Коментар, питање, мишљење	одговор
1.	Транзиција не може бити праведна ако уништава животе стотине породица у Колубарском и Костолачком региону. Приоритет је да се осим заштите од трајног загађења, вибрације, пуцања терена слегања објеката, то је могуће само довољним удаљењем. У Колубарском региону приоритет су Велики Црљени...		Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције.

	Иако је енергетска транзиција програмски циљ, јасно је да се стратешки угљени пројекти који се развијају у ужој Србији неће бити заустављени до 2050године, због чега је неопходно обезбедити да се становништво које се налази у зони од 500м од рудокопа расели хитно! Праведност праведне транзиције не сме бити на штету становништва посебно оног које се налази у оквиру Специјалних просторних планова посебне намене рудокопа као нпр Велики Црљени између пруге Вреоца и Обреновца и Ибарске магистрале!		
Јавно предузеће за подземну експлоатацију угља “Ресавица”			
	Коментар, питање, мишљење	Коментар, питање, мишљење	одговор
1.	У поднаслову 4.2. Подземна експлоатација угља, помиње се да производња из године у годину опада, а да се трошкови повећавају.	Неопходно је напоменути што овде не пише, а то је да се у наше руднике није улагало 35 година и да се од механизације користе крамп и лопата. Што се удела производње тиче,ваљало би се осврнути зашто је то тако и можда узети у обзир колико је пара држава одвајала за увоз угља уз важну напомену, а то је да ЈП ПЕУ “Ресавица” има оверене резерве од 240 милиона тона висококалоричног угља.	Овај документ се не бави овом проблематиком.
2.	“Ресавица има историјат лоших услова безбедности на раду”	Оваква констатација је крајње увредљива. Знамо како долази до несрећа у процесима производње угља и експлоатације и не би се зато рударска делатност подвела под најризичније занимање. Овом реченицом је јасан циљ, али ако се већ поређење врши са регионом, онда ваља поменути и несреће како у региону тако и у читавом свету.	Мишљења смо да се радо о реалном сагледавању ситуације.
3.	Табела 6, предности, слабости, могућности и опасности за територију Ресавице- илустровани пример	Локације наших рудника и географски положај су већ свима познати, а оно што имамо у овом Акционом плану је илустративни пример само за један локалитет, Општину Деспотовац и рудник Рембас што се не може прихвати као репер који ће се	У документу је назначено да же се радити детаљна анализа.

		применити и на остале. Треба урадити примере за све руднике.	
4.	“Ресавица” обухвата 9 рудника угља који се простиру на 10 општина и упошљавају око 3500 радника. Транзиција се неће одразити само на запослене, већ и на чланове њихових породица и све остале интересне групе са којима институција послује. Гашење рудника утицало би на стварање нове категорије социјално угроженог становништва у фосилним регионима.		Укључено у предложене активности.

САОПШТЕЊЕ

Удружења позивају Министарство рударства и енергетике да изради нови Акциони план праведне транзиције

1. Београдска отворена школа, Београд
2. Центар за истраживање јавних политика, Београд
3. Центар за унапређење животне средине, Београд
4. Центар за зелене политике, Београд
5. Друштво младих истраживача, Бор
6. Енергетска задруга Сунчани кровови, Перлез
7. Фондација БФПЕ за одговорно друштво, Београд
8. Грађански преокрет, Зрењанин
9. Министарство простора, Београд
10. Мрежа за демократски дијалог
11. Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину, Београд
12. Светска организација за природу, WWF Адриа
13. Удружење иРеволуција, Ваљево
14. Удружење Краљевачки развојни центар, Краљево
15. Удружење Локални одговор, Ваљево
16. Удружење Нови пут, Краљево
17. Удружење Про.Ток21, Смедерево
18. Удружење Тим42, Лесковац

	Коментар	Одговор
	Београд, 9. јун 2025. - У тренутку када би требало да се већ увелико спроводе активности на смањењу зависности од угља и јачању капацитета локалних заједница да одговоре на изазове енергетске транзиције, Министарство рударства и енергетике организује јавну расправу о нацрту Акционог плана праведне транзиције, у којем обавештава јавност да ће енергетску транзицију “одложити” за 2030. годину и предвиђене мере свести на “припремне” активности за “спречавање негативних последица енергетске транзиције”. Удружења позивају на израду новог нацрта који ће садржати конкретне мере и активности за праведну транзицију. Енергетска транзиција има потенцијал да допринесе новим приликама и могућностима за свеобухватан развој, али и да се заврши поражавајуће уколико се спроводи стихијски и без плана. Циљ израде Акционог плана праведне транзиције требало би да буде проналазак заједничког одговора на то како да се ублаже последице губитка радних места, на време спроведе преквалификација радника и радница и диверсификују извори прихода у градовима и општинама који се ослањају на производњу угља. Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину (РЕРИ) и Београдска отворена школа (БОШ), уз подршку 16 удружења, сматрају да предложени нацрт Акционог плана не задовољава ове потребе, и истичу следеће недостатке:	
1.	Занемаривање јавности Реформском агендом Републике Србије, која је усвојена без јавне расправе, превиђено је усвајање акционог плана којим ће бити дефинисане мере за спровођење процеса праведне енергетске транзиције. Међутим, Акциони план који је представљен јавности не даје одговор на ова питања и не садржи одговарајуће мере за развој нових знања и вештина, отварање нових радних места и нових привредних грана у погођеним регионима.	Министарство рударства и енергетике је упознало јавност са праведном транзицијом у процесу јавних расправа за Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије до 2030.године са пројекцијама до 2050.године и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године. Такође у Извештајима о одржаним јавним расправама се налази информација о процесу израде плана праведне енергетске транзиције који се могу наћи на линковима https://www.mre.gov.rs/extfile/sr/2714/Public_consultations_report_Annex_INECP_SEA_SR.pdf и https://www.mre.gov.rs/tekst/5910/-javne-konsultacije-i-javne-rasprave-o-nacrtu-strategije-razvoja-energetike-republike-srbije-do-2040-godine-sa-projekcijama-do-2050-godine.php

	Наставља се пракса свођења учешћа јавности на минималну законом захтевану форму. Период од само 20 дана које је Министарство рударства и енергетике одредило за јавну расправу није довољан. Само једна јавна презентација у Београду није довољна. Нарочито забрињава што се ни једна презентација не организује у Лазаревцу, Обреновцу, Костолцу, Пожаревцу и другим местима на чије становнике ће процес имати највећи и директан утицај. На последњем састанку радне групе за израду документа „Дијагностика праведне транзиције“, речено је да ће се Акциони план усвојити без учешћа јавности, због чега су организације цивилног друштва донеле одлуку да неће даље учествовати у раду радне групе и позвали Министарство да отвори процес доношења Акционог плана за јавност.	План праведне енергетске транзиције је документ који произилази из наведена два документа. У процесу израде Плана праведне енергетске транзиције успостављена је мултисекторска радна група коју чине представници : - ЕБРД;Светска банка, УНДП; - Министарства рударства и енергетике; - Акционарско друштво Електропривреда Србије; - АД Електромрежа Србије; - ЈП ПЕУ Ресавица; - Министарства заштите животне средине; - Министарства привреде; - Општине у подручјима у којима се налазе термоелектране, површински копови и рудници (Пожаревац, Лајковац, Обреновац, Уб, Свилајнац) - Привредна комора Србије; - Синдикати; - Организација цивилног друштва; - Министарство просвете - Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; - Национална служба за запошљавање. Одржано је неколико састанака Радне групе, а у току реализације пројекта одржани су у априлу, јуну и августу 2022.године састанци са ЕПСом, ЕМСом, ЈП ПЕУ Ресавицом, Министарством рада, Министарством просвете, Министарством заштите животне средине, Привредном комором Србије, Развојном агенцијом Србије, Националном службом за запошљавање, општином Обреновац, општином Лајковац, општином Свилајнац, општином Пожаревац, Регионалном развојном агенцијом Браничево- Подунавље, Регионална агенција за развој и европске интеграције Београд, Регионална привредна комора Ваљево, Рударско геолошким факултетом, УНДП, организацијама цивилног друштва. У периоду од 21.05.2025. до 10.06.2025. организована је јавна расправа о предлогу документа. Предложени документ је увод у процес праведне транзиције тако да омогући на транспарентан и адекватан начин учешће свих релевантних страна у раду радних тела односно у дефинисању, спровођењу и мониторингу мера и политика у области праведне транзиције.
2.	Правна неутемељност Као правни основ за доношење Акционог плана праведне транзиције наводи се члан 8а Закона о енергетици који се односи на доношење Интегрисаног националног	Праведна енергетска транзиција је нова област а за чије успостављање је потребно уредити законодавни, стратешки, институционални и финансијски оквир, а што је и тема предложеног документа те потреба његовог доношења није спорна.

	енергетског и климатског плана (ИНЕКП), иако овај документ није и не може бити његов саставни део. Уколико је идеја Министарства била да измени ИНЕКП, онда је цео документ морао бити изложен на јавној расправи. Без правног основа, Министарство је неосновано искључило и примену Закона о планском систему.	Сагласно достављеним коментарима а имајући у виду обавезујућу усвојену адаптирану регулативу ЕУ о управљању 2018/1999, енергетску транзицију дефинисану у документима ИНЕКП и Стратегија развоја енергетике усвојеним 2024.године, као и карактер активности предложених у документу те да је детаљне анализе могуће урадити тек након доношења Плана декарбонизације ЕПС ад и планова рудника, урађена је корекција правног основа у смислу да је правни основ члан 43 Закона о Влади а што је објашњено и у претходним одговорима на овај коментар.
3.	Мере нису прецизне ни суштинске, већ само “припремне” Акциони план садржи укупно 15 мера које треба спровести како на националном тако и на локалном нивоу. Већина предвиђених мера су или “припремне” или подразумевају додатне анализе и истраживања. Прерасподела радне снаге унутар компанија које чине ланац вредности у производњи енергије из угља не може се сматрати одрживом транзиционом мером, већ напротив, носи опасност да продужи зависност од угља. Искључивањем примене Закона о планском систему Министарство рударства и енергетике је себе ослободило обавезе да изврши темељну анализу стања која би била основа за утврђивање суштинских мера и активности у акционом плану.	Документ треба да буде оперативни план Владе за успостављање процеса праведне енергетске транзиције а који на тај начин ће омогућити на транспарентан начин адекватно учешће свих релевантних заинтересованих страна у даљем процесу дефинисања и спровођења политика и мера.
4.	Пола милиона евра за “ажурирање” недавно донетих аката Министарства Акционим планом је предвиђено “ажурирање” законодавства и укључивање концепта праведне транзиције у националне стратегије, за шта Министарство предвиђа да је потребно издвојити укупно пола милиона евра. Министарство не прецизира које то тачно стратегије, законе и подзаконска акта је потребно изменити. Да ли је потребно изменити Стратегију развоја енергетике која је донета у новембру 2024. године, где је Министарство током јавне расправе одбило коментаре који се односе на праведну енергетску транзицију наводећи да ће питања праведне енергетске транзиције бити обрађена у Акционом плану за праведну транзицију? Имајући у виду да је Министарство тако	Праведна енергетска транзиција је нова област а за чије успостављање је потребно уредити законодавни, стратешки, институционални и финансијски оквир. Ова област није дефинисана у оперативном смислу у документима Републике Србије а у даљој фази рада свакако је потребно анализирати релевантна законска и стратешка документа која је потребно изменити или унапредити са аспекта праведне транзиције.

	прецизно могло да одреди износ који је потребан за “ажурирање” законодавства, претпоставља се да има тачан списак прописа које је потребно изменити. План га не наводи.	
5.	Не постоји прецизан датум престанка производње електричне енергије из угља Акциони план садржи велики број непрецизних језичких формулација који документ овог типа не би требало да садржи и указују на условљеност активности неизвесним будућим догађајима. Осим уопштених констатација да рад термоелектрана има негативне утицаје на животну средину и здравље људи, план не дефинише рок за напуштање производње електричне енергије из угља, па погођене заједнице и радници нису у могућности да доносе рационалне и информисане одлуке. Не постоје ни јасне временске одреднице нити мере које се односе на повлачење са мреже термоелектрана Колубара и Морава, које већ више од две године незаконито спроводе активности, из чега се може закључити да се њихово гашење не планира пре 2030. године.	Документ се не бави овом проблематиком . У поглављу 3 су објашњене полазне основе за израду документа. Дефинисање процеса енергетске транзиције је тема других стратешких докумената (ИНЕКП и Стратегија енергетике) а овај документ се базира на тим стратешким документима.
6.	Организације цивилног друштва позивају Министарство да поново покрене поступак израде акционог плана, од почетка, у складу са стандардима прописаним Законом о планском систему и смерницама Енергетске заједнице за планирање процеса праведне транзиције. Позивамо и Европску банку за обнову и развој (ЕБРД) да преиспита поступак израде и усвајања овог документа у односу на стандарде заштите животне средине и друштва ове банке. Усвајање још једног документа у низу без конкретних мера и јасно дефинисаног редоследа спровођења активности неће допринети побољшању положаја запослених у енергетском сектору у Србији нити праведној енергетској транзицији.	Документ представља увод у област праведне транзиције дефинисане у оквиру Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије („Службени гласник РС“ број 70/2024) и Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040.године са пројекцијама до 2050.године („Службени гласник РС“ број 94/2024). У поглављу 3 Полазне основе за израду Плана праведне енергетске транзиције су образложене околности и основне информације које су утицале на израду документа. Документ садржи оперативне смернице с обзиром да је детаљно сагледавање, анализа и дефинисање одређених мера и политика могуће тек након доношења Плана декарбонизације „Електропривреде Србије „а.д. и транзиционог плана за поједине руднике у оквиру ЈП ПЕУ Ресавица, сагледавања последица ЦБАМ и успостављања политика везано за примену ЦБАМ и опорезивања угљеника, када ће бити урађена детаљна анализа целокупног процеса енергетске транзиције са релевантним подацима која ће укључити све руднике угља и сагласно томе дефинисати све друге мере и активности које је потребно даље реализовати. То значи да када се буде радила ревизија документа или нови документ, примениће се

	одредбе Закона о планском систему као и смернице Секретаријата Енергетске заједнице Policy Guidelines on just transition as a part of integrated energy and climate planning. Неовисно о томе неопходно је да би се успоставио процес, успоставити релевантни законодавни, институционални, стратешки и финансијски механизми како би се омогућило адекватно и транспарентно спровођење процеса уз учешће свих релевантних заинтересованих страна. Имајући у виду коментаре Документ је коригован сагласно прихваћеним коментарима у циљу да буде јаснији. Представници организација цивилног друштва су укључени у Радну групу за израду овог документа од 2022.године а такође су били укључени и у Радну групу за израду ИНЕКП и Стратеије развоја енергетике . ИНЕКП и Стратегија развоја енергетике на којима је базиран овај документ су биле предмет јавних расправа 2023 и 2024.године о чему постоје и јавно доступни Извештаји. Документ треба да буде оперативни план Владе за успостављање процеса праведне енергетске транзиције а који ће омогућити транспарентан начин и адекватно учешће свих релевантних заинтересованих страна у даљем процесу дефинисања и спровођења политика и мера. Праксе везано за институционални, стратешки, финансијски и правни оквир су различите за сваку земљу а смернице које је припремио Секретаријат Енергетске заједнице су донете у мају 2025. и нису обавезујуће што свакако не искључује да се у наредној ревизији овог документа примене.
--	---